

۱۲. کمیسیون فرهنگی

وظایف، اختیارات و اولویت‌های پیشنهادی

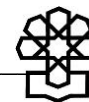
معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ

کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۷۰۷۱
خردادماه ۱۳۹۹

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	مقدمه	۱
۳	۱. معرفی محدوده وظایف کمیسیون فرهنگی	۳
۳	۱-۱. حوزه خانواده، زنان و جوانان	۳
۴	۱-۲. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی	۴
۷	۱-۳. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی	۷
۷	۱-۴. حوزه تربیت بدنی	۷
۸	۲. دستگاه‌های مرتبط با کمیسیون فرهنگی	۸
۸	۲-۱. حوزه خانواده، زنان و جوانان	۸
۹	۲-۲. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی	۹
۹	۲-۳. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی	۹
۱۰	۲-۴. حوزه تربیت بدنی	۱۰
۱۰	۳. اهم قوانین مرتبط با کمیسیون فرهنگی	۱۰
۱۰	۳-۱. حوزه زنان و خانواده	۱۰
۱۲	۳-۲. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی	۱۲
۱۴	۳-۳. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی	۱۴
۱۵	۳-۴. حوزه تربیت بدنی	۱۵
۱۵	۴. نظام مسائل کمیسیون فرهنگی	۱۵
۱۵	۴-۱. حوزه خانواده، زنان و جوانان	۱۵
۲۶	۴-۲. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی	۲۶
۳۰	۴-۳. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی	۳۰
۳۱	۴-۴. حوزه تربیت بدنی	۳۱
۳۶	۵. اولویت‌های کمیسیون فرهنگی	۳۶
۳۶	۵-۱. حوزه زنان و خانواده	۳۶
۳۷	۵-۲. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی	۳۷
۴۰	۵-۳. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی	۴۰
۴۲	۵-۴. حوزه تربیت بدنی	۴۲

۱۲. کمیسیون فرهنگی وظایف، اختیارات و اولویت‌های پیشنهادی

مقدمه

براساس ماده (۵۶) آیین‌نامه داخلی مجلس، کمیسیون فرهنگی به موضوع‌هایی چون فرهنگ و هنر، ارشاد و تبلیغ اسلامی، صدا و سیما و ارتباطات جمعی، تربیت بدنی، خانواده، زنان و جوانان ورود خواهد کرد و وظیفه تقنینی و نظارتی خود را ذیل این محورها به پیش خواهد برد. از جمله وظایف این کمیسیون براساس ماده (۴۵) و با توجه به موضوع‌های ذکر شده در سطور فوق، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

بررسی طرح‌ها و لوایح ارجاعی، رسیدگی به درخواست‌های تحقیق و تفحص، پیگیری سؤال نمایندگان از رئیس‌جمهور و وزیران، بررسی موارد ارجاعی از لوایح برنامه توسعه و بودجه سالیانه و گزارش آن به کمیسیون تلفیق، بررسی گزارش‌های عملکردی و نظارتی از اجرای قوانین، تهیه گزارش موردی و سالیانه درخصوص امور اجرایی دستگاه‌ها و نحوه اجرای قوانین به‌خصوص قانون برنامه توسعه و بودجه سالیانه ارائه نکات مثبت، منفی و پیشنهاد نحوه اصلاح آن و تقدیم گزارش به مجلس جهت قرائت. بر این اساس، در ادامه این گزارش مرور مختصری بر حوزه‌های کلیدی فعالیت این کمیسیون شامل موارد زیر خواهیم داشت:

۱. حوزه خانواده، زنان و جوانان،

۲. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی،

۳. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی،

۴. حوزه تربیت بدنی.

این مرور مشتمل بر چهار بخش خواهد بود: الف) وظایف کمیسیون فرهنگی در هر حوزه ب) دستگاه‌های مرتبط ج) قوانین موضوعه د) مسائل مهم و اولویت‌های پیشنهادی برای مجلس یازدهم. اما پیش از ورود به این بحث، شایسته است تذکراتی درباره ارتباط کمیسیون فرهنگی و فراکسیون‌های دغدغه‌محور (غیرسیاسی) ارائه کنیم. چراکه این ارتباط امری فراتر از حوزه‌های تخصصی بوده و موضوعی است که تصمیم‌گیری درباره آن به کلیت فضای عملکردی کمیسیون فرهنگی مجلس بازمی‌گردد.

یکی از مسائل پیش‌روی کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی - به‌عنوان یک ساختار رسمی و تخصصی تصمیم‌گیری پارلمانی - فعالیت فراکسیون‌هایی با کارکرد موازی در حوزه وظایف و

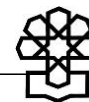
مأموریت‌های این کمیسیون است؛ فراکسیون‌هایی که بیش از آنکه تخصصی باشند، سازوکارهای نیمه‌رسمی و غیرتخصصی اما دغدغه‌محور هستند. بر این اساس، اگرچه مردم غالباً با فراکسیون‌های سیاسی آشنا هستند اما فراکسیون‌های متعدد دیگری نیز در مجلس وجود دارند که نمایندگان مردم، فارغ از مباحث تخصصی و صرفاً به جهت دغدغه‌های شخصی و اجتماعی در آنها عضویت یافته و به ایفای نقش می‌پردازند.

در چنین فضایی، نمایندگان مجلس می‌توانند ضمن عضویت و فعالیت در یک کمیسیون تخصصی از طریق ایجاد فراکسیون‌های دغدغه‌محور و عضویت در آنها بر نظام تصمیم‌گیری مجلس شورای اسلامی تأثیرگذار شوند. اگرچه در ابتدای امر چنین مسئله‌ای واجد اشکال خاصی نیست و به‌ویژه کمیسیون‌های تخصصی نباید نگرانی خاصی در قبال فراکسیون‌های مزبور داشته باشند اما به‌تجربه می‌توان ادعا کرد فراکسیون‌های موضوعی یکی از چالش‌های کمیسیون فرهنگی طی ادوار گذشته مجلس بوده‌اند و بعضاً فراکسیون‌های دغدغه‌محور، نظام تصمیم‌گیری کمیسیون‌محور را مختل کرده‌اند.

کمیسیون فرهنگی مجلس از این حیث که فعالیت تقنینی مرتبط با آن به دلیل حساسیت‌های موضوعی، با پیچیدگی‌های بسیاری مواجه است، از یک‌سو با استقبال حداقلی نمایندگان برای عضویت مواجه می‌شود و از سوی دیگر، کنشگری فراکسیون‌های موضوعی در حیطه وظایف این کمیسیون مانع کارآمدی و اثربخشی این ساختار رسمی مجلس شورای اسلامی می‌شود. بنابراین، از آنجاکه عضویت در فراکسیون‌های مختلف فاقد سازوکار تقنینی جهت جلوگیری از موازی‌کاری و تداخل وظایف قانونی کمیسیون‌هاست، غالباً تعداد اعضای فراکسیون‌های موضوعی در حوزه‌های مرتبط با کمیسیون فرهنگی بسیار بیشتر از اعضای خود کمیسیون است که این امر، تصمیم‌گیری رسمی و مبتنی بر سازوکار پیش‌بینی شده برای کمیسیون تخصصی را در صحن علنی تحت تأثیر قرار می‌دهد.

این مسئله هنگامی بغرنج‌تر می‌شود که جهت‌گیری کارشناسی کمیسیون و فراکسیون‌های مربوطه دچار ناهماهنگی کامل باشد؛ در این موقعیت، تضاد ماهوی تصمیم کارشناسی کمیسیون تخصصی و موضع دغدغه‌محور فراکسیون‌های موضوعی سبب اختلال در نظام تصمیم‌گیری تقنینی و فرایند قانونگذاری خواهد شد. چنین شرایطی سبب می‌شود تا نمایندگان دغدغه‌مند و در مواردی آشنا به مسائل حوزه فرهنگ، به‌ویژه در حوزه ورزش و گردشگری، ترجیح دهند تا ضمن عضویت در دیگر کمیسیون‌های تخصصی، دیدگاه‌های خود در حوزه فرهنگ را از طریق فراکسیون‌های موضوعی پیگیری کنند؛ امری که تخصص‌گرایی در مجلس را زیر سؤال خواهد برد.

اگرچه تجربه ادوار گذشته مجلس نشان می‌دهد که این چالش از طریق قدرت چانه‌زنی طرفین در هیئت‌رئیس مجلس مدیریت می‌شود، اما واقعیت آن است که در برخی از ادوار، فراکسیون‌های

موضوعی دغدغه‌محور توانسته‌اند کمیسیون تخصصی را به‌کلی منزوی ساخته و به رایزنی مستقیم با مسئولان اجرایی و اظهار نظر درباره طرح‌ها و لوایح قانونی بپردازند.^۱

نکته دیگری که طرح آن در این مجال، خالی از فایده نیست، تأکید بر ضرورت اصلاح و بازنگری در کمیته و کیفیت تشکیل و برگزاری کمیته‌های تخصصی کمیسیون فرهنگی است. چراکه از یکسو این کمیته‌ها به‌عنوان تخصصی‌ترین ساختار در نظام قانونگذاری کشور فعالیت می‌کنند و ازسوی دیگر، اختلاف دیدگاه‌ها و تعدد اولویت‌های موجود در کمیسیون انبوهی از کمیته‌های تخصصی را پدید آورد؛ کمیته‌هایی که حتی در تقسیم حوزه‌های کاری قادر به برقراری تعادل نبودند. به‌عنوان مثال، «کمیته تخصصی زنان، خانواده، تربیت بدنی و جوانان» به چندین موضوع مهم و پرمناقشه در کنار یکدیگر می‌پرداخت و در مقابل «کمیته تخصصی دیپلماسی فرهنگی» فاقد دستورکار لازم برای برگزاری یک جلسه هفتگی دوساعته بود. بر این اساس، به نظر می‌رسد شیوه تشکیل و برگزاری کمیته‌ها می‌بایست از روش و تعریفی نظام‌مند تبعیت کند.

۱. معرفی محدوده وظایف کمیسیون فرهنگی

۱-۱. حوزه خانواده، زنان و جوانان

حوزه زنان و خانواده به‌عنوان یک حوزه فرابخشی دربرگیرنده مسائل متعدد و قابل توجهی است که از یک‌سو متأثر از تحولات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه بوده و ازسوی دیگر تأثیرگذار بر آنهاست. موضوع‌هایی چون ازدواج و طلاق، فرزندآوری، حجاب و عفاف، اشتغال زنان، صیانت از حقوق زنان و تأمین امنیت آنها، چالش‌های پیش‌روی زنان خانه‌دار و زنان سرپرست خانوار و... ازجمله مهم‌ترین مسائل این حوزه بوده و به منظور بهبود، نیازمند توجه قانونگذار می‌باشد. نکته حائز اهمیت آنکه طبق ماده (۵۶) آیین‌نامه داخلی مجلس موضوع‌های مرتبط با زنان و خانواده در حوزه کاری کمیسیون فرهنگی قرار گرفته است. با توجه به فرابخشی بودن برخی از بخش‌های ذیل کمیسیون فرهنگی ازجمله حوزه زنان، خانواده و جوانان، بسیاری از موضوع‌ها، طرح‌ها و لوایح مرتبط با این بخش‌ها ازجمله زنان سرپرست خانوار، زنان خانه‌دار، اصلاحات تقنینی در حوزه حقوق زنان ازجمله طلاق، حضانت و... ذیل کمیسیون فرهنگی به‌عنوان کمیسیون اصلی مورد بررسی قرار نمی‌گیرند و با توجه به محتوای مواد آنها به سایر کمیسیون‌ها ازجمله کمیسیون حقوقی یا اجتماعی ارجاع می‌شوند.

۱. برای حل بهتر این مسئله درخصوص فراکسیون‌های غیرسیاسی می‌توان پیشنهاد داد که با اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس مقرر شود: «ضمن لزوم تصویب شکل‌گیری هر یک از فراکسیون‌های موضوعی توسط کمیسیون تخصصی، ریاست آن نیز باید برعهده یکی از اعضای کمیسیون‌های تخصصی مرتبط باشد». تصویب این حکم ضمن رفع چالش تداخل وظایف تخصصی موجب می‌شود تا دغدغه‌ها و دیدگاه‌های فراکسیون‌های مربوطه به کمیسیون تخصصی منتقل شود و حل‌وفصل مسائل در داخل کمیسیون تخصصی صورت پذیرد.

به عبارت دیگر اگرچه در ماده (۵۶) آیین‌نامه داخلی مجلس، «موضوع‌های مرتبط با زنان، جوانان و خانواده» در حیطه کاری کمیسیون فرهنگی ذکر شده اما آنچه در عمل ملاک ارجاع به کمیسیون‌های تخصصی است ماهیت محتوایی طرح‌ها و لوایح است نه مخاطب آنها. مرور نحوه ارجاع و بررسی طرح‌ها و لوایح مرتبط با حوزه زنان و خانواده طی سنوات گذشته نشان می‌دهد، کمیسیون فرهنگی در بخش عمده‌ای از طرح‌ها و لوایح مرتبط با این حوزه، به‌عنوان کمیسیون فرعی تعیین شده است. به نظر می‌رسد این بخش از آیین‌نامه داخلی مجلس به علت ابهام در تعیین وظایف کمیسیون فرهنگی، نیازمند اصلاح و بازنگری است و بایستی دقیقاً مشخص شود وقتی صحبت از موضوع‌های مرتبط با زنان، خانواده و جوانان در کمیسیون فرهنگی می‌شود دقیقاً چه موضوع‌هایی مدنظر است. نکته قابل توجه آنکه در برخی از دوره‌ها پیشنهاد تشکیل کمیسیون زنان و خانواده از سوی نمایندگان مجلس مطرح شده که به نظر نمی‌رسد این ایده بتواند در حل چالش یاد شده مؤثر باشد چراکه در بخش عمده‌ای از موارد طرح‌ها و لوایح ارجاع شده به این کمیسیون با حیطه تخصصی سایر کمیسیون‌ها تداخل خواهد داشت. به‌عنوان مثال در بحث بیمه زنان خانه‌دار مسلماً باید کمیسیون اجتماعی به‌عنوان کمیسیونی که مسلط به بحث بیمه‌های اجتماعی و وضعیت پیش‌روی صندوق‌ها هست اظهار نظرکننده اصلی باشد. بدین ترتیب به نظر می‌رسد این پیشنهاد نه تنها کمکی به حل مسئله نمی‌کند بلکه بیشتر موجب افزایش چالش‌ها در روند بررسی طرح‌ها و لوایح حوزه زنان و خانواده و همچنین طولانی شدن روند بررسی شود.

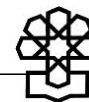
۲-۱. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی

حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی یکی از مهم‌ترین حوزه‌های ذیل کمیسیون فرهنگی است که عمدتاً با توجه به تحولات، اقتضائات و پیامدهای فرهنگی به موضوع‌های زیرمجموعه این حوزه می‌پردازد. از این منظر مهم‌ترین محورهای تقنینی و نظارتی کمیسیون فرهنگی در حوزه مزبور در بخش‌های زیر خلاصه می‌شود:

الف) رسانه

این حوزه، مسائل و اولویت‌های مربوط به صدا و سیما، مطبوعات و خبرگزاری‌ها، شبکه‌های ماهواره‌ای و رسانه‌های جدید را دربرمی‌گیرد. علاوه بر طرح‌های مختلفی که در طول این سال‌ها در مورد صدا و سیما ارائه شده، به‌طور مشخص درباره اداره و نظارت بر صدا و سیما چهار طرح وجود دارد که در نهایت دو طرح در کمیسیون فرهنگی مجلس ادغام شده و به تصویب آن کمیسیون رسیده است و در نوبت سخن قرار دارد. این طرح‌ها عبارتند از:

- طرح اداره صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران (ثبت ۴۷ دوره نهم)،

- طرح اداره صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران (ثبت ۳۴ دوره نهم)،
- طرح اداره و نظارت بر سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران (ثبت ۲۵۶ دوره دهم)،
- طرح خطمشی و اداره صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران و نظارت بر آن (ثبت ۲۲۷ دوره دهم).

همچنین در طول سال‌های اخیر مطبوعات و خبرگزاری‌ها با توجه به شرایط اقتصادی کشور وضعیت جدیدی را تجربه می‌کنند و دغدغه‌های اقتصادی مطبوعات و مشکلات معیشتی روزنامه‌نگاران به‌عنوان یک مسئله جدی مورد توجه کمیسیون فرهنگی قرار گرفته است. مقتضی است توجه به سیاست حمایت از پدیدآورندگان آثار فکری و هنری و نیز بهبود شرایط اقتصادی مطبوعات کماکان مورد توجه این کمیسیون باشد و به فراخور طرح‌هایی که در این خصوص ارائه شده و تلاش کرده الگوی مناسب برای استقرار نظام صنفی بخش رسانه و نیز اقتصاد مطلوب مطبوعات را برقرار نماید، مورد پیگیری قرار گیرد. البته مجلس دهم نیز با توجه به دغدغه اقتصاد مطبوعات و مسائل معیشتی روزنامه‌نگاران دو طرح را در دستور قرار داده که به‌دلیل ملاحظات که در مورد آنها وجود دارد تاکنون مورد تصویب قرار نگرفته است؛ این دو طرح عبارت بودند از:

- طرح نحوه توزیع عادلانه آگهی‌های دولتی بین روزنامه‌ها، (ثبت ۶۶۵)،
- طرح سازمان نظام روزنامه‌نگاری جمهوری اسلامی ایران (ثبت ۵۱۵).

ب) تبلیغات بازرگانی

موضوع تبلیغات بازرگانی با توجه به خلأهای قانونی که در این زمینه وجود داشته، از اولویت‌های کمیسیون فرهنگی است. با توجه به فرابخشی بودن موضوع تبلیغات بازرگانی این موضوع در سایر کمیسیون‌های مجلس نیز مورد توجه قرار گرفته است از آن جمله می‌توان به ارائه طرح «ممنوعیت تبلیغ کلاس‌های خصوصی» (ثبت ۵۵۱)، تصویب طرح «منع تبلیغات و معرفی محصولات و خدمات غیرمجاز و آسیب‌رسان به سلامت در فضاها مجازی و شبکه‌های ماهواره‌ای» و تصویب بند «ت» ماده (۱۴) قانون برنامه ششم در خصوص ضوابط «تبلیغ خدمات پولی و بانکی» اشاره کرد. با این حال، مرکز پژوهش‌های مجلس در حال تهیه پیش‌نویس قانون تبلیغات بازرگانی است.

ج) فضای مجازی

با توجه به نو بودن مسائل و چالش‌هایی که فضای مجازی با آن مواجه شده، مقتضی است موضوع‌های زیر حسب طرح‌ها و درخواست‌های نمایندگان و ضرورت‌سنجی که در قالب نشست‌های تخصصی با ذی‌نفعان، متخصصان مراکز پژوهشی و دستگاه‌های اجرایی مرتبط صورت گرفته، در دستور قرار گیرد. شایان توجه است امنیت در این فضا مورد اتفاق جریان‌های مختلف فرهنگی است که همین موضوع مهم‌ترین مبنای قرار گرفتن این موضوع در نظام مسائل کمیسیون فرهنگی است.

- طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی،
- طرح صیانت از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی،

▪ طرح پیشگیری و مقابله با محتوای جعلی و همراه‌کننده در فضای مجازی.

از سال دوم دوره دهم مجلس شورای اسلامی پیشنهاد تشکیل کمیسیون فضای مجازی در مجلس مطرح شد ولی مورد تصویب قرار نگرفت و در نهایت کمیته فضای مجازی ذیل کمیسیون فرهنگی شکل گرفت و موضوع‌های متعدد در آن کمیته مطرح شد که از آن جمله می‌توان به ارائه طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی اشاره کرد. همچنین جلسات نظارتی و کارشناسی متعددی در خصوص موضوع‌های مهم فضای مجازی از جمله رمز ارز، تنظیم‌گری صوت و تصویر فراگیر، مسائل و مشکلات سایت‌های دائلود فیلم مانند VOD، UGC، Video Sharing Platforms و نیز صیانت از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی در این کمیته برگزار شده است.

د) فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی

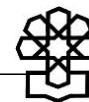
این حوزه ذیل کمیسیون فرهنگی را می‌توان براساس مسائل و موضوع‌ها به دو بخش فرهنگ عمومی و نیز ارشاد و تبلیغات اسلامی تقسیم کرد. بخش فرهنگ عمومی شامل موضوع‌های مهمی از جمله نشر، کتاب و کتابخوانی، اخلاق عمومی و تعطیلات و درکل مسائل مربوط به سبک زندگی است. حوزه ارشاد و تبلیغات اسلامی به مسائل مربوط به حج و زیارت، مساجد و اماکن عبادی، وقف و مسائل مربوط به حوزه‌های علمیه می‌پردازد. مهم‌ترین اقدامات کمیسیون فرهنگی در این زمینه و در دوره اخیر عبارتند از:

- تصویب طرح حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر (مورخ ۱۳۹۴/۲/۹)،
- تصویب طرح ترویج کتابت قرآن کریم به رسم الخط مفاخر ملی (مورخ ۱۳۹۶/۶/۲۹)،
- طرح تشکیل سازمان قرآن کریم (ثبت ۵۹۴)،
- طرح آموزش همگانی قرآن کریم در خانه (ثبت ۴۴۹).

ه) هنر

این بخش به حسب اولویت‌ها و چالش‌هایی که در حوزه هنر و خصوصاً سینما و موسیقی ایجاد می‌شود نیازمند اخذ نظرات خبرگان، نشست‌های کارشناسی تخصصی با حضور ذی‌نفعان و نمایندگان تشکل‌های صنفی هنری در محل کمیسیون فرهنگی است. به‌عنوان نمونه می‌توان به نشست‌های تخصصی که درباره لایحه مالکیت فکری و نیز طرح سازمان نظام هنرمندان ایران برگزار شد، اشاره کرد. در این زمینه اهم اقدامات مجلس در دوره اخیر موارد ذیل است:

- تصویب لایحه الحاق یک تبصره به قانون اصلاح ماده (۱۲) قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان،
- ارائه طرح سازمان صنفی هنرمندان ایران (ثبت ۶۶۲)،
- بررسی لایحه حمایت از مالکیت فکری (ثبت ۸۷)،

- طرح الزام دولت به شکایت علیه هالیوود (صنعت سینما و تلویزیون آمریکا) به دلیل توهین به ملت و تاریخ ایران (ثبت ۶۴۰)،
- طرح الزام وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به حمایت از ساخت فیلم‌های ضدآمریکایی (ثبت ۶۴۲).

۳-۱. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی

حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی یکی از حوزه‌های مهم کمیسیون فرهنگی در دوره‌های اخیر به‌ویژه دوره دهم مجلس شورای اسلامی بوده است به طوری که در دوره دهم گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی از سطح یک سازمان به‌عنوان معاونت ریاست جمهوری به وزارتخانه ارتقا یافت و موجب اثرگذاری بیشتر این حوزه در تصمیمات کلان مرتبط شد. همچنین قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی و قانون حمایت از هنرمندان و استادکاران صنایع دستی از دیگر طرح‌هایی بوده است که در دوره دهم به آنها پرداخته و تصویب شدند. به نظر می‌رسد که با توجه به اهمیت و جایگاه سه حوزه مرتبط با وزارتخانه جدیدالتأسیس یعنی میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و نقش آنها در ایجاد اشتغال و درآمد این موضوع‌های در مجلس یازدهم نقش پررنگ‌تری در محوریت بحث‌های مجلس شورای اسلامی و کمیسیون فرهنگی داشته باشد. در این زمینه اهم اقدامات مجلس در دوره اخیر موارد ذیل است:

- طرح تشکیل وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی (ثبت ۲۶۱)،
- طرح حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی و توانمندسازی مالکان و بهره‌برداران بناهای تاریخی - فرهنگی (ثبت ۳۱۴)،
- لایحه «اصلاح قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور» (ثبت ۴۷۰)،
- طرح تشکیل کمیسیون تخصصی میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی (ثبت ۶۶۳)،
- طرح تأسیس موزه جنایات آمریکا (ثبت ۶۱۰)،
- طرح حمایت از هنرمندان و استادکاران صنایع دستی (ثبت ۱۴۲).

۴-۱. حوزه تربیت بدنی

حوزه تربیت بدنی و ورزش به دلیل گستردگی و تنوع جوامع هدف، تقریباً آحاد مختلف مردم از هر جنس و سنی را شامل می‌شود. همچنین ورزش مقوله‌ای است چندبعدی که بر غالب بخش‌ها اعم از اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ... تأثیرگذار بوده و به‌شدت نیز تأثیر می‌پذیرد. بر همین اساس این مقوله در مجلس دهم و در ضمن قانون برنامه ششم توسعه مورد توجه قانونگذار قرار گرفته و احکم حمایتی از ورزش به تصویب رسیده است.

مباحثی چون ورزش همگانی، ورزش قهرمانی، ورزش حرفه‌ای، ورزش بانوان، ورزش جانبازان و معلولان، ورزش مدارس، ورزش دانشگاهی، اماکن و تجهیزات ورزشی، تفریحات و گردشگری ورزشی و... بخش عمده‌ای از ابعاد و اجزای ورزش را در بخش نرم‌افزاری و سخت‌افزاری تشکیل می‌دهد. از سوی دیگر، ورزش در بعد قهرمانی و رقابت بین کشورها، پتانسیل ایجاد فرصت‌ها و چالش‌های متعددی را در عرصه‌های ملی و بین‌المللی برای کشور دربردارد که اگر به‌درستی شناسایی، مدیریت و هدایت نشود چه‌بسا که تأثیرات مثبت و منفی شگرفی بر حوزه‌های مختلف جامعه بگذارد.

نکته شایان ذکر در این راستا آنکه طبق ماده (۵۶) آیین‌نامه داخلی مجلس موضوع‌های مرتبط با تربیت بدنی در حوزه کاری کمیسیون فرهنگی قرار گرفته است. از سوی دیگر، برخی از بخش‌های ذیل کمیسیون فرهنگی از جمله حوزه تربیت بدنی و ورزش، بسیاری از موضوع‌ها، طرح‌ها و لوایح مرتبط با این بخش‌ها از جمله لایحه اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان و ... علاوه بر کمیسیون فرهنگی، در کمیسیون‌های دیگر نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند و با توجه به محتوای مواد آنها به سایر کمیسیون‌ها از جمله کمیسیون حقوقی و یا ... ارجاع می‌شوند.

به عبارت دیگر، ماهیت محتوایی طرح‌ها و لوایح، معیار ارجاع به کمیسیون‌هاست و قطع به یقین براساس مباحث شکلی یا صوری درخصوص ارجاع به کمیسیون تصمیم‌گیری نمی‌شود.

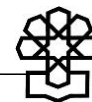
به‌علاوه با توجه به اهمیت مقوله تربیت بدنی، فراکسیونی تحت عنوان فراکسیون ورزش وجود دارد که بعضاً به موضوع‌ها و مسائل حوزه ورزش رسیدگی می‌کند هرچند گاهاً به ایجاد موازی‌کاری و تداخل وظایف با کمیسیون فرهنگی می‌انجامد.

۲. دستگاه‌های مرتبط با کمیسیون فرهنگی

۲-۱. حوزه خانواده، زنان و جوانان

این حوزه به علت فرابخشی بودن و همچنین وجود مشاوران امور بانوان در دستگاه‌ها می‌تواند با دستگاه‌های متعدد در تعامل باشد، با این حال دستگاه‌های اصلی مرتبط با آن عبارتند از:

- معاونت امور زنان و خانواده،
- شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده،
- کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.

۲-۲. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی

الف) دستگاه‌های مرتبط با بخش رسانه و فضای مجازی

موضوعها و مسائل بخش فوق عمدتاً از وظایف دستگاهها و نهادهایی چون سازمان صدا و سیما، مرکز ملی فضای مجازی، پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات (فتا)، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سازمان پدافند غیرعامل است.

ب) دستگاه‌های مرتبط با بخش هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی

موضوعها و مسائل بخش فوق عمدتاً جز وظایف دستگاهها و نهادهایی چون شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان اوقاف و امور خیریه، سازمان حج و زیارت، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، سازمان اسناد و کتابخانه‌های کشور، مرکز رسیدگی به امور مساجد، حوزه‌های علمیه و ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر است.

۲-۳. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی

الف) دستگاه اصلی

- وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی.

ب) دستگاه‌های فرعی

- وزارت امور خارجه،
- وزارت کشور،
- وزارت راه و شهرسازی،
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی،
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری،
- وزارت امور اقتصاد و دارایی،
- وزارت آموزش و پرورش،
- سازمان صدا و سیما،
- مرکز ملی فرش ایران،
- وزارت کار، رفاه و امور اجتماعی،
- وزارت صنعت، معدن و تجارت،
- سازمان حفاظت محیط زیست.

۲-۴. حوزه تربیت بدنی

الف) اصلی

- وزارت ورزش و جوانان،
- کمیته ملی المپیک جمهوری اسلامی ایران،
- کمیته ملی پارالمپیک جمهوری اسلامی ایران،
- فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی (بیش از ۵۰ فدراسیون و ۱۳ هزار هیئت ورزشی)،
- شرکت سهامی توسعه و نگهداری اماکن ورزشی کشور.

ب) فرعی

- معاونت تربیت بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش،
- اداره کل تربیت بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری،
- اداره کل تربیت بدنی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی،
- سازمان ورزش شهرداری‌ها.

۳. اهم قوانین مرتبط با کمیسیون فرهنگی

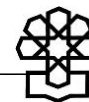
۳-۱. حوزه زنان و خانواده

جدول ۱. مهم‌ترین قوانین حوزه زنان و خانواده به ترتیب سال تصویب

سال مصوب	مهم‌ترین قوانین مرتبط با حوزه زنان و خانواده
۱۳۶۰/۱۰/۸	قانون واگذاری حق حضانت فرزندان صغیر یا محجور به مادران آنها
۱۳۶۲/۸/۱	قانون تأمین زنان و کودکان بی‌سرپرست
۱۳۶۳/۵/۶	قانون اصلاح ماده (۱۲۰۵) قانون مدنی (نفقه)
۱۳۶۵/۴/۲۳	قانون مربوط به حضانت
۱۳۶۷/۱/۲۳	قانون الزام تزریق واکسن ضدکزاز برای بانوان قبل از ازدواج
۱۳۷۰/۵/۲۳	قانون اصلاح بند «۱» ماده (۱۸) قانون گذرنامه (اجازه خروج افراد زیر ۱۸ سال و افراد تحت قیمومیت با اجازه کتبی ولی یا قیم است)
۱۳۸۱/۷/۲۴	قانون تأمین زنان و کودکان بی‌سرپرست
۱۳۷۲/۲/۲۶	قانون تنظیم خانواده و جمعیت ^۱
۱۳۷۲/۱۲/۱	قانون اجازه الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک
۱۳۶۲/۹/۱۰	قانون راجع به خدمت نیمه‌وقت بانوان و اصلاحیه‌های آن ^۲

۱. ماده (۱) این قانون با تصویب قانون «اصلاح قوانین تنظیم جمعیت و خانواده» در سال ۱۳۹۲ نسخ شده است. علاوه بر این با توجه به ابلاغ سیاست‌های کلی جمعیت از سوی مقام معظم رهبری مواد این قانون بایستی کاملاً تغییر کند.

۲. این قانون چندین بار اصلاح شده است. از جمله در سال ۱۳۶۴/۱/۲۱ و اصلاحیه سال ۱۳۷۶/۳/۱۰.

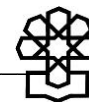
سال مصوب	مهم‌ترین قوانین مرتبط با حوزه زنان و خانواده
۱۳۷۴/۱۲/۲۷	قانون ترویج تغذیه با شیر مادر و حمایت از مادران در دوران شیردهی ^۱
۱۳۷۶/۴/۲۹	قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱۰۸۲) قانون مدنی در خصوص مهریه
۱۳۷۶/۵/۸	قانون اختصاص تعدادی از دادگاه‌های موجود با دادگاه‌های موضوع اصل (۲۱) قانون اساسی (دادگاه خانواده)
۱۳۷۶/۸/۱۱	قانون اصلاح ماده (۱۱۷۳) قانون مدنی (حضانة طفل در شرایط انحطاط اخلاقی پدر و مادر)
۱۳۷۹/۱۱/۲۶	قانون معافیت زنان از پرداخت نیم عشر مالیات بر مهریه
۱۳۸۰/۴/۱۹	قانون پذیرش اصلاحیه کنوانسیون کودک
۱۳۸۰/۸/۲۳	قانون تصویب کنوانسیون ممنوعیت و اقدام فوری برای محو بدترین اشکال کار کودک و توصیه‌نامه‌های آن
۱۳۸۱/۴/۱	قانون اصلاح ماده (۱۰۴۱) قانون مدنی (سن ازدواج)
۱۳۸۱/۴/۲۹	قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱۱۳۰) قانون مدنی (عسر و حرج)
۱۳۸۱/۹/۲۵	قانون حمایت از کودکان و نوجوانان
۱۳۸۲/۴/۲۹	قانون نحوه اهدای جنین به زوجین نابارور
۱۳۸۴/۳/۱۰	قانون سقط درمانی
۱۳۸۴/۹/۲۷	قانون تسهیل ازدواج جوانان
۱۳۸۵/۷/۱۲	قانون تعیین تکلیف فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی
۱۳۸۵/۱۰/۱۲	قانون ساماندهی مد و لباس
۱۳۸۵/۱۱/۱۵	قانون حمایت از حقوق و مسئولیت‌های زنان در عرصه‌های داخلی و بین‌المللی
۱۳۸۶/۵/۹	قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در خصوص فروش، فحشا و هرزه‌نگاری کودکان
۱۳۹۰/۱/۳۱	مبارزه با قاچاق انسان به‌ویژه سوء استفاده از زنان و کودکان
۱۳۹۱/۱۲/۱	قانون حمایت خانواده
۱۳۹۲/۴/۴	قانون اصلاح قوانین تنظیم جمعیت و خانواده
۱۳۹۲/۶/۳۱	قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست
۱۳۹۵/۶/۲	قانون کاهش ساعات کار بانوان شاغل دارای شرایط خاص
۱۳۹۸/۷/۲	قانون اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان حاصل از ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی
۱۳۹۸/۷/۲۱	قانون تشدید مجازات اسیدپاشی و حمایت از بزه‌دیدگان ناشی از آن

۳-۲. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی

الف) قوانین حوزه رسانه

جدول ۲. قوانین حوزه رسانه به تفکیک طرح/لایحه از مجلس اول

تاریخ تصویب	نوع پیشنهاد	عنوان قانون
۱۳۵۹/۱۰/۸	طرح	قانون اداره صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران
۱۳۶۰/۱۰/۸	لایحه	قانون راجع به تغییر نام سازمان خبرگزاری پارس به سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران
۱۳۶۱/۴/۱۷	طرح	قانون خط‌مشی کلی و اصولی برنامه‌های سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران
۱۳۶۲/۷/۲۷	طرح	اساسنامه سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران
۱۳۶۴/۷/۲۱	طرح	تفسیر قانونی از تبصره «۱» ماده (۲) و ماده (۴) قانون اداره صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران
۱۳۶۴/۱۲/۲۲	طرح	قانون مطبوعات
۱۳۶۵/۴/۱	لایحه	قانون الحاق یک تبصره به عنوان تبصره «۴» به ماده (۱۰) قانون مطبوعات
۱۳۶۵/۷/۲۹	طرح	قانون ممنوعیت وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی از چاپ و انتشار نشریات غیرضرور
۱۳۶۷/۴/۲	لایحه	استفساریه ماده (۲۲) قانون مطبوعات
۱۳۶۹/۹/۴	لایحه	قانون اصلاح ماده (۲۲) قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴
۱۳۷۲/۱۱/۲۴	طرح	قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند
۱۳۷۳/۲/۱۸	طرح	قانون استفساریه مربوط به ماده واحد قانون ممنوعیت وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی از چاپ و انتشار نشریات غیرضرور (مصوب ۱۳۶۵/۷/۲۹)
۱۳۷۳/۱۱/۲۳	طرح	قانون ممنوعیت به کارگیری تجهیزات دریافت از ماهواره
۱۳۷۷/۲/۱۳	طرح	قانون محل دفاتر روزنامه و مجله
۱۳۷۷/۵/۲۱	طرح	قانون الحاق یک بند و یک تبصره به ماده (۶) قانون مطبوعات
۱۳۷۹/۱/۳۰	طرح	قانون اصلاح قانون مطبوعات
۱۳۷۹/۱۰/۴	طرح	قانون استفساریه نسبت به کلمه اهانت، توهین و یا هتک حرمت مندرج در مقررات جزایی مواد (۵۱۳)، (۵۱۴)، (۶۰۸) و (۶۰۹) قانون مجازات اسلامی و بندهای «۷» و «۸» ماده (۶) و مواد (۲۶) و (۲۷) قانون مطبوعات
۱۳۸۲/۱۲/۲۴	طرح	قانون هیئت منصفه
۱۳۸۴/۵/۹	طرح	قانون فعال نمودن هیئت منصفه مطبوعات برای جلوگیری از تعطیلی اصل (۱۶۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۱۳۸۵/۵/۴	لایحه	قانون تمدید قانون فعال نمودن هیئت منصفه مطبوعات برای جلوگیری از تعطیلی اصل (۱۶۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۱۳۸۶/۱۰/۱۶	طرح	قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند
۱۳۸۷/۵/۲۰	لایحه	قانون تعیین تکلیف هیئت منصفه مطبوعات
۱۳۸۷/۱۱/۶	لایحه	قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات
۱۳۸۸/۹/۸	لایحه	قانون اصلاح ماده (۱) قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴ و اصلاحات بعدی آن
۱۳۹۵/۲/۲۱	طرح	ممنوعیت تبلیغات و معرفی محصولات و خدمات غیرمجاز و آسیب‌رسان به سلامت در رسانه‌های ارتباط جمعی داخلی و بین‌المللی و فضای مجازی

ب) قوانین حوزه هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی**جدول ۳. قوانین حوزه هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی به تفکیک طرح/لایحه از مجلس اول**

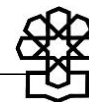
تاریخ تصویب	نوع پیشنهاد	عنوان قانون
۱۳۶۰/۱۱/۲۶	لایحه	قانون هزینه بازیبنی فیلم‌های سینمایی داخلی و خارجی
۱۳۶۱/۴/۲۷	طرح	قانون الزام دولت به تقدیم لایحه‌ای در مورد نظام تبلیغاتی متحد
۱۳۶۲/۱/۲۸	طرح	قانون الزام دولت به تدوین لایحه‌ای در مورد آیین عبادی سیاسی حج
۱۳۶۳/۱/۲۹	لایحه	قانون تبدیل مرکز انتشارات علمی و فرهنگی از صورت «مرکز وابسته» به «شرکت دولتی وابسته»
۱۳۶۳/۲/۳۱	طرح	قانون تعیین تکلیف کتب صادره‌ای
۱۳۶۳/۱۰/۲	طرح	قانون تشکیلات و اختیارات سازمان حج و اوقاف و امور خیریه
۱۳۶۵/۱/۱۹	لایحه	قانون اخذ ۲ درصد از کل فروش بلیت سینماهای کشور
۱۳۶۵/۱۲/۱۰	طرح	قانون فروش خدمات کامپیوتری، فنی و انتشاراتی و برگزاری دوره‌های تخصصی (محتوا به این بخش مرتبط می‌باشد)
۱۳۶۵/۱۲/۲۸	لایحه	قانون نحوه رسیدگی به تخلفات و مجازات فروشندگان لباس‌هایی که استفاده از آنها در ملأ عام خلاف شرع است و یا عفت عمومی را جریحه‌دار می‌کند
۱۳۶۶/۱۲/۱۲	لایحه	قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۱۳۶۸/۸/۱۴	طرح	قانون نحوه حفظ آثار و یاد حضرت امام خمینی (رضوان الله تعالی علیه)
۱۳۶۹/۲/۱۹	طرح	قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین
۱۳۶۹/۶/۲۶	طرح	قانون الحاق موادی به قانون نحوه حفظ آثار و یاد حضرت امام خمینی (رضوان الله تعالی علیه)
۱۳۶۹/۸/۲	طرح	قانون اساسنامه کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
۱۳۷۰/۳/۱۹	طرح	قانون الحاق یک ماده به عنوان ماده (۹) به اساسنامه کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
۱۳۷۲/۴/۲۳	طرح	قانون تعیین سالروز شهادت آیت‌... مدرس به عنوان روز مجلس
۱۳۷۲/۱۰/۷	لایحه	قانون تعطیل مؤسسات و واحدهای آموزشی و تحقیقاتی و فرهنگی که بدون اخذ مجوز قانونی دایر شده و می‌شود
۱۳۷۵/۲/۱۱	لایحه	قانون اساسنامه مؤسسه فرهنگی اکو
۱۳۷۵/۶/۲۱	طرح	قانون تصویب اساسنامه کتابخانه مجلس شورای اسلامی
۱۳۷۵/۹/۱۴	طرح	قانون ممنوعیت به کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه
۱۳۷۶/۱/۳۱	لایحه	قانون استفساریه از مؤسسات و واحدها و مراکز فرهنگی مندرج در قانون اهداف و وظایف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مصوب ۱۳۶۵ و تبصره «۶» ماده (۳۵) قانون اصلاح موادی از قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۷۱
۱۳۷۷/۳/۲۷	طرح	قانون تعطیلی روز شهادت امام هشتم (علیه السلام)
۱۳۷۸/۲/۱۲	طرح	قانون نحوه تأمین بودجه سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران
۱۳۷۸/۵/۲۵	لایحه	قانون اصلاح قانون تعطیلات رسمی کشور
۱۳۷۹/۲/۲۷	طرح	قانون تشکیل ستاد سال امیرالمؤمنین علی ابن ابیطالب (علیه السلام)

تاریخ تصویب	نوع پیشنهاد	عنوان قانون
۱۳۷۹/۲/۲۸	طرح	قانون استفساریه تبصره ذیل ماده (۹) قانون تشکیلات و اختیارات سازمان حج و اوقاف و امور خیریه مصوب ۱۳۶۳ (مربوط به بقعه متبرکه حضرت امام رضا علیه السلام)
۱۳۷۹/۶/۲۳	طرح	قانون استفساریه تبصره ذیل ماده (۹) قانون تشکیلات و اختیارات سازمان حج و اوقاف و امور خیریه مصوب ۱۳۶۳ (مربوط به بقاع متبرکه حضرت عبدالعظیم (ع) و حضرت معصومه علیه السلام)
۱۳۷۹/۱۲/۷	لایحه	قانون تشکیل بنیاد فرهنگی و هنری رودکی تالار (وحدت)
۱۳۸۰/۲/۹	لایحه	قانون معافیت مؤسسات انتشاراتی و کتابفروشان از پرداخت مالیات
۱۳۸۰/۷/۴	لایحه	قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی مالکیت معنوی
۱۳۸۲/۱۲/۱۷	لایحه	قانون تأسیس و نحوه اداره کتابخانه‌های عمومی کشور
۱۳۸۴/۳/۲۹	طرح	قانون اصلاح ماده (۱) قانون حمایت از انقلاب اسلامی مردم فلسطین (مصوب ۱۳۶۹)
۱۳۸۴/۵/۹	لایحه	قانون موافقتنامه تأسیس مقر بین سازمان اسلامی آموزشی، علمی و فرهنگی (آی‌سسکو) و جمهوری اسلامی ایران
۱۳۸۵/۱۰/۱۲	طرح	قانون ساماندهی مد و لباس
۱۳۸۶/۵/۳۱	طرح	قانون تغییر ساعت رسمی کشور
۱۳۸۷/۱/۱۸	لایحه	قانون اجازه تصویب اساسنامه شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی
۱۳۸۷/۲/۱۲	طرح	ماده واحده قانون نحوه تأمین بودجه سازمان فرهنگی، هنری شهرداری تهران
۱۳۸۸/۸/۲۶	طرح	قانون اعلام روز ۲۹ دی ماه به عنوان روز غزه نماد مقاومت فلسطین
۱۳۸۹/۵/۳۱	طرح	قانون اصلاح ماده (۱۲) قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان (مصوب ۱۳۴۸)
۱۳۹۰/۶/۶	لایحه	قانون افزایش تعطیلی عید سعید فطر
۱۳۹۰/۸/۸	طرح	قانون زکات
۱۳۹۴/۱/۲۳	طرح	قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر
۱۳۹۶/۱۰/۲۶	طرح	قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی
۱۳۹۵/۱۲/۸	لایحه	قانون اساسنامه سازمان فرهنگی هنری فارسی‌زبانان (ایتا)
۱۳۹۶/۶/۸	طرح	قانون ترویج کتابت قرآن کریم به رسم الخط مفاخر ملی

۳-۳. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی

جدول ۴. مهم‌ترین قوانین حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی

تاریخ تصویب	عنوان قانون
۱۳۷۰/۰۷/۰۷	قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی
۱۳۶۴/۱۱/۱۰	قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی
۱۳۶۷/۰۲/۰۱	قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور
۱۳۸۲/۱۰/۲۳	قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری
۱۳۹۸/۰۴/۲۴	قانون تشکیل وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی
۱۳۹۸/۰۴/۱۲	قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی
۱۳۹۶/۱۰/۲۶	قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی
۱۳۹۶/۰۱/۱۶	مواد (۹۸)، (۹۹)، (۱۰۰) قانون برنامه ششم توسعه

۳-۴. حوزه تربیت بدنی

جدول ۵. مهم ترین قوانین حوزه تربیت بدنی و ورزش

سال مصوب	مهم ترین قوانین مرتبط با حوزه تربیت بدنی و ورزش
۱۳۶۸/۵/۶	اصل سوم قانون اساسی - بند «۳»
۱۳۸۵/۷/۱۰	سیاست های کلی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) از جمله بند «۴» سیاست های کلی مبارزه با مواد مخدر
۱۳۹۲/۱۱/۲۹	سیاست های کلی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) از جمله بند «۱۶۴» سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی
۱۳۹۳/۱/۱۸	سیاست های کلی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) از جمله بند «۶» سیاست های کلی سلامت
۱۳۹۴/۴/۹	سیاست های کلی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) از جمله بند «۴۴» سیاست های کلی برنامه ششم توسعه
۱۳۹۵/۱۲/۱۴	مواد (۹۲) بند «پ»، ماده (۷۳) و ماده (۹۴) برنامه ششم توسعه در خصوص ورزش
۱۳۸۰/۱/۱۰	ماده (۱۳۴) قانون مالیات های مستقیم موضوع معافیت های مالیاتی مؤسسات ورزشی
۱۳۷۰/۴/۲۳	ماده (۱۵۴) قانون کار در ارتباط با ورزش کارگران
۱۳۸۰/۱۰/۲۶	قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) و (۲) مواد (۷۴)، (۵) و (۶۹)
۱۳۷۶	قانون سرباز قهرمان با اصلاحات و الحاقات بعدی
۱۳۸۹/۱۰/۱۲	ماده واحده قانون تشکیل وزارت ورزش و جوانان
۱۳۷۸/۳/۹	قانون اساسنامه فدراسیون های ورزش آماتوری جمهوری اسلامی ایران
۱۳۹۵/۶/۱۰	قانون انتزاع کمیته ملی پارالمپیک از کمیته ملی المپیک
۱۳۹۵/۱۱/۱۰	ماده (۳۳) قانون احکام دائمی برنامه های توسعه موضوع امریه ورزشکاران
طی تشریفات نهایی قانونی شدن است	قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان

۴. نظام مسائل کمیسیون فرهنگی

۴-۱. حوزه خانواده، زنان و جوانان

مهم ترین مسائل و اولویت هایی که در حوزه زنان و خانواده نیازمند قانون گذاری، اصلاح قوانین و نظارت مجلس یازدهم می باشد، به شرح زیر است:

الف) ازدواج، تشکیل و تحکیم نهاد خانواده

وضعیت موجود: کاهش نرخ ازدواج

نگاهی به داده های سازمان ثبت احوال کشور نشان می دهد در سال ۱۳۹۷ در کشور، ۵۵۰۵۶۵ مورد ازدواج به ثبت رسیده که در مقایسه با سال ۱۳۹۶، ۹ درصد رشد منفی داشته است. علاوه بر این

میانگین سن ازدواج در زنان ۲۳/۹ سال و در مردان ۲۷ سال است که در مقایسه با میانگین سن ازدواج در سال ۱۳۶۵ که برای زنان ۱۹/۸ و برای مردان ۲۳/۶ گزارش شده، افزایش بسیاری را نشان می‌دهد. بر اساس داده‌های سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ تعداد ۵۹۶۲۷۷۴ مرد مجرد بالای ۱۹ سال و ۵۸۵۴۰۵۵ زن مجرد بالای ۱۴ سال در کشور وجود دارد. امری که بر لزوم سیاستگذاری جامع و کارآمد برای این گروه در راستای کاهش آسیب‌های اجتماعی صحنه می‌گذارد.

اگرچه مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۸۴ قانون تسهیل ازدواج جوانان را در ۱۱ ماده به تصویب رساند اما نگاهی به وضعیت اجرای آن نشان می‌دهد این قانون همچنان فاقد آیین‌نامه اجرایی و ضمانت اجرای کافی است و در عمل راه به جایی نبرده است به نحوی که مجلس دهم اقدام به تحقیق و تفحص از اجرای قانون یاد شده نمود. در حال حاضر گزارش عدم اجرای قانون برای قوه قضائیه ارسال شده است.

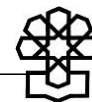
توجه به این نکته ضروری است که موضوع ازدواج یک موضوع کاملاً بین‌بخشی است و نمی‌توان در بررسی عوامل مؤثر بر این پدیده و همچنین ارائه راه‌حل برای تغییر وضعیت موجود، بی‌توجه به سایر حوزه اقتصادی و اجتماعی و تأثیر آن بر این مسئله بود؛ افزایش هزینه‌های زندگی ناشی از افزایش تورم، افزایش بیکاری جوانان، افزایش سطح تحصیلات دانشگاهی و تأثیر این مسئله در تأخیر ازدواج، اهمیت تأمین امکانات رفاهی چون مسکن و هزینه‌های ازدواج از جمله مسائلی هستند که نشان می‌دهد نمی‌توان این موضوع را تنها به یک مسئله فرهنگی فروکاست بلکه باید با نگاه بین‌بخشی برای حل آنها اقدام کرد.

وضعیت مطلوب: کاهش میانگین سن ازدواج

نظر به تأکید مقام معظم رهبری در سیاست‌های کلی خانواده و جمعیت و همچنین برنامه ششم توسعه، افزایش ازدواج در کشور و تسهیل و تحکیم نهاد خانواده بایستی در اولویت برنامه‌ریزی‌ها و نظام قانونگذاری قرار گیرد. براساس بند «الف» ماده (۱۰۲) قانون برنامه ششم توسعه دولت بایستی در راستای زمینه‌سازی مناسب برای کنترل و کاهش میانگین سن ازدواج به میزان ده درصد (۱۰٪) نسبت به سال پایه در طول اجرای قانون برنامه اقدام کند.

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه ازدواج

بازنگری در قانون تسهیل ازدواج جوانان (اقدام تقنینی)

ب) فرزندآوری

وضعیت موجود: کاهش نرخ باروری کل به زیر سطح جانشینی

در سال ۱۳۹۷، یک میلیون و ۳۶۶ هزار و ۵۱۹ مورد ولادت به ثبت رسیده که در مقایسه با سال ۱۳۹۶ (۱,۴۸۷,۹۱۳ ولادت) ۸ درصد کاهش را نشان می‌دهد. علاوه بر این براساس تحلیل داده‌های سرشماری سال ۱۳۹۵، ۳۰ درصد خانواده‌های کل کشور صاحب یک فرزند هستند؛ این درصد در سال ۱۳۹۰، ۲۸/۵ و برای سال ۱۳۶۵، ۱۳/۸ بوده که اثبات‌کننده روند رو به رشد کاهش نرخ باروری و کاهش تمایل به فرزندآوری در کشور است. از سوی دیگر کاهش نرخ باروری کل از ۶ فرزند در سال ۱۳۶۵ به ۲/۰۱ برای سال ۱۳۹۵-۱۳۹۰ و ۱/۸ برای سال ۱۳۹۷، نشان دیگری از مسئله‌مند شدن این موضوع در کشور است. به‌رغم ابلاغ سیاست‌های جمعیتی در سال ۱۳۹۳ و همچنین ارائه طرح «جامع جمعیت و تعالی خانواده» در مجلس نهم و دهم، این طرح در مجلس دهم به نتیجه نرسیده و تاکنون هیچ سیاست تشویقی و کارآمدی در این زمینه به تصویب نرسیده است. تنها اقدام صورت گرفته تصویب قانون «اصلاح قوانین تنظیم خانواده و جمعیت» در مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۲ است که براساس آن همه محدودیت‌های قوانین مختلف برای فرزندان چهارم به بعد از جمله عدم پرداخت حق اولاد، حق بیمه، هزینه مهدکودک برای این فرزندان حذف شده است. بر این اساس خلأ سیاست‌های تشویقی در این راستا و حمایت از فرزندآوری به‌خصوص برای مادران در دوران بارداری و بعد از آن به چشم می‌خورد و ضرورت مطالبه‌گری در این راستا ضروری است.

وضعیت مطلوب: افزایش نرخ باروری کل و افزایش تعداد موالید

براساس سیاست‌های کلی جمعیت ابلاغی مقام معظم رهبری، ارتقا، پویایی، بالندگی و جوانی جمعیت با افزایش نرخ باروری کل به بیش از سطح جانشینی حائز اهمیت است. در ماده (۱۰۲) قانون برنامه ششم توسعه نیز زمینه‌سازی جهت افزایش نرخ باروری (TFR) به حداقل ۲/۵ فرزند به‌ازای هر زن در سن باروری در طول اجرای قانون برنامه مدنظر قرار گرفته است.

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه فرزندآوری

- اصلاح و تصویب طرح جامع جمعیت و تعالی خانواده
- تصویب قوانین مشوق فرزندآوری و حمایت از خانواده‌های دارای حداقل سه فرزند
- پیگیری و نظارت بر نحوه اجرای مرخصی ۹ ماهه زایمان بانوان شاغل در دستگاه‌های اجرایی
- تحت پوشش قرار گرفتن درمان‌های ناباروری توسط بیمه‌های پایه و افزایش سهم پرداختی دولت

ج) طلاق

وضعیت موجود: افزایش طلاق در کشور

در سال ۱۳۹۷ در کشور، ۱۷۵۶۱۴ مورد طلاق به ثبت رسیده است که در مقایسه با سال ۱۳۹۲، ۴ درصد رشد داشته است. میانگین سن طلاق در سال ۱۳۹۷ و براساس اعلام سازمان ثبت احوال کشور، برای مردان ۳۶ سال و برای زنان ۳۲ سال بوده است. در فاصله سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷، میانگین سن طلاق برای زنان و مردان به طور متوسط دو سال افزایش یافته است.

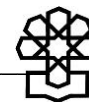
افزایش آمار طلاق (به خصوص طلاق توافقی) در دهه‌های گذشته سبب شد تا قانونگذار اقدام به «الزام به ارجاع زوجین متقاضی طلاق توافقی به مشاوره خانواده» در قانون حمایت خانواده (مصوب ۱۳۹۱/۱۲/۱) کند با این حال با توجه به پسینی بودن سیاست‌های کاهش طلاق در کشور، تأثیرگذاری آنها در کاهش این مسئله قابل تأمل است.

وضعیت مطلوب: کاهش طلاق در کشور

در سیاست‌های کلی خانواده ابلاغی مقام معظم رهبری «پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و عوامل تزلزل نهاد خانواده به‌ویژه موضوع طلاق و جبران آسیب‌های ناشی از آن با شناسایی مستمر عوامل طلاق و فروپاشی خانواده و فرهنگ‌سازی در راستای کراهت طلاق» مورد تأکید قرار گرفته است. علاوه بر این ماده (۱۰۴) قانون برنامه ششم توسعه سازمان بهزیستی را مکلف کرده تا «در راستای کنترل و کاهش نرخ طلاق به میزان بسیست درصد سال پایه در طول اجرای قانون برنامه زمینه‌سازی لازم را از طریق مرکز فوریت‌های اجتماعی و مددکاری و مراکز مشاوره و خدمات روانشناختی به عمل آورد».

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه طلاق

- نظارت بر نحوه اجرای قانون حمایت از خانواده در خصوص ارجاع زوجین متقاضی طلاق به مراکز مشاوره خانوادگی و استفاده از ظرفیت مراکز مشاوره در کاهش طلاق.
- ساماندهی مراکز مشاوره به خصوص مراکز مشاوره ازدواج و خانواده در اعطای پروانه اشتغال مشاوران، اعطای مجوز، نظارت بر مراکز مشاوره، تعیین تعرفه و ... (زیرا تعدد دستگاه‌ها و سازمان‌های فعال در حوزه مراکز مشاوره این حوزه را با چالش مواجه ساخته است).

د) زنان سرپرست خانوار

وضعیت موجود: افزایش آمار زنان سرپرست خانوار و ضرورت توانمندسازی آنان

آمارها نشان می‌دهد جامعه امروز ایران با جمعیت رو به افزونی از زنانی مواجه است که سرپرست خانواده خود و مسئول امور اقتصادی خانواده خود هستند. براساس گزارش مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ سه میلیون زن سرپرست خانوار در کشور وجود دارد که به معنی ۱۳ درصد خانوارهای کشور است. توجه به این نکته ضروری است که در سال ۱۳۹۵، بیشترین درصد زنان سرپرست خانوار به ترتیب مربوط به رده‌های سنی ۶۰ سال و بیشتر (۴۸/۷ درصد)، ۴۵-۵۹ سال (۲۸/۲ درصد) و ۴۴-۳۰ سال (۱۸/۴ درصد) است. در بین استان‌های کشور، استان سیستان و بلوچستان (۱۸/۱ درصد)، تهران (۱۳/۸ درصد)، سمنان (۱۳/۷ درصد)، کرمان (۱۳/۶ درصد)، فارس، خراسان رضوی و گیلان (۱۳/۴ درصد) به ترتیب بیشترین و استان‌های کردستان (۱۰/۱ درصد)، آذربایجان غربی (۱۰/۲ درصد)، یزد (۱۰/۵ درصد)، قزوین، زنجان و اردبیل (۱۰/۸ درصد) به ترتیب کمترین زنان سرپرست خانوار را به خود اختصاص داده‌اند. نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰^۱ نشان می‌دهد اکثر این خانوارها در لایه‌های پایین اقتصادی و اجتماعی جامعه قرار دارند؛ به گونه‌ای که ۴۳/۳ درصد از کل خانوارهای زن سرپرست در دهک اول و دوم درآمد مورد انتظار قرار دارند.

وضعیت مطلوب: توانمندسازی زنان سرپرست خانوار به‌ویژه افزایش توان اقتصادی آنان

در برنامه ششم توسعه و ذیل ماده (۸۰) بند «ت»، در راستای کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی اشاره شده که: «تهیه و اجرای کامل طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار طبق قوانین و مصوبات شورای اجتماعی تا پایان اجرای قانون برنامه توسط ریاست‌جمهوری (معاونت امور زنان) با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سایر نهادهای ذی‌ربط و تأیید برنامه مذکور در هیئت وزیران و تصویب در مجلس شورای اسلامی و نظارت بر اجرایی شدن آن».

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه زنان سرپرست خانوار

- پیگیری و تصویب نحوه اجرایی شدن برنامه جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار،
- نظارت و پیگیری موضوع «بیمه زنان سرپرست خانوار و بدسرپرست» از محل منابع هدفمندی یارانه‌ها،
- اختصاص ردیف بودجه مستقل به همه دستگاه‌هایی که در حوزه حمایت از زنان سرپرست خانوار مسئول هستند جهت شفافیت عملکرد،
- پیش‌بینی معافیت مالیاتی برای کارفرمایانی که اقدام به اشتغال زنان سرپرست خانوار می‌کنند.

۱. هنوز نتایجی از سرشماری سال ۱۳۹۵ در رابطه با وضعیت اقتصادی، اجتماعی و... زنان سرپرست خانوار منتشر نشده است.

ه) حجاب و عفاف

وضعیت موجود: کم‌رنگ شدن حجاب و عفاف در جامعه

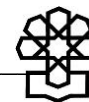
سیاست مناسب در رابطه با بهبود وضعیت بدحجابی در جامعه، ذهن سیاستگذاران و فعالان این عرصه را به خود مشغول داشته است. رسیدن به سیاست مناسب مستلزم آگاهی دقیق از شرایط جامعه در حوزه حجاب و عفاف و ارزیابی میزان موفقیت سیاست‌های اجرایی سال‌های گذشته است. کاهش اعتقاد به ضرورت حجاب و رعایت آن در جامعه، افزایش مخالفت‌ها با مداخله دولت، بی‌تفاوتی نسبت به بدحجاب‌ها و تلقی عرفی از حجاب موجب نگرانی‌های گسترده نسبت به وضعیت حجاب در جامعه شده است. بررسی داده‌های ملی در این زمینه نشان می‌دهد در حوزه اعتقاد به حجاب از سال ۱۳۸۶ تا به امروز کاهش ۲۰ درصدی دیده می‌شود. علاوه بر این در مورد نگرش به موضوع حجاب، بی‌تفاوتی چشمگیری نسبت به وجود بدحجابی در جامعه شکل گرفته است. به‌گونه‌ای که حدود ۷۰ درصد نمونه آماری در پژوهش‌های سال ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ اعلام کرده‌اند که به‌رغم مخالفت با بدحجابی کاری به افراد بدحجاب در جامعه ندارند. همچنین انتخاب نوع پوشش مردم در سال‌های مختلف نشان می‌دهد تمایل به پوشش‌های با حجاب کمتر، رشد بیشتری داشته و اختلاف بین اعتقاد به اصل حجاب و نوع حجاب حاکی از عرفی شدن حجاب در جامعه دارد. ازسوی دیگر بررسی وضعیت رفتاری حجاب نشان از غلبه محببه‌های عرفی در جامعه و در اقلیت بودن بدحجاب‌های هنجارشکن دارد. به‌گونه‌ای که حدود ۶۰ درصد از افراد در منطقه خاکستری (حجاب عرفی) قرار دارند. این تحقیقات نشان می‌دهد میزان بدحجابی در چهار وضعیت مجرد، جوانی، تحصیلات و شهرنشینی بالاتر و بیشتر و شدیدتر است. با توجه به نتایج فوق و با توجه به وضعیت پدیده حجاب، باید حساسیت و ظرافت بسیار زیادی در خصوص سیاست‌ها اعمال شود تا بتواند حداکثر میزان اثربخشی را به همراه داشته باشد.

وضعیت مطلوب

بهبود شاخص‌های حوزه حجاب و عفاف در حوزه ارزش‌ها و نگرش‌ها و همچنین رفتارهای پوششی

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه عفاف و حجاب

- بررسی تعرفه واردات چادر و تدوین بسته حمایتی در راستای افزایش تولید چادر داخلی، کاهش هزینه‌های واردات و تولید داخلی،
- اصلاح قوانین رسانه‌ای در حوزه عفاف و حجاب - با رویکرد نهادینه‌سازی اجتماعی حجاب،
- افزایش ضمانت اجرای قوانین مرتبط با حوزه حجاب و عفاف،
- نظارت بر اجرای قانون ساماندهی مد و لباس.

و) زنان خانه‌دار و حمایت از آنها

وضعیت موجود: فقدان حمایت مؤثر

در حال حاضر بنابر سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ و با توجه به جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر برحسب وضع فعالیت اقتصادی به تفکیک جنس، جمعیت زنان خانه‌دار کل کشور ۲۰۴۲۷۹۷۸ نفر است. به عبارت بهتر ۶۲ درصد از جمعیت زنان کشور را زنان خانه‌دار تشکیل می‌دهند. این تعداد در مقایسه با زنان شاغل جمعیت ۱۰ سال و بیشتر که ۱۴/۹ درصد است، نشان از اکثریت بودن زنان خانه‌دار در کشور دارد؛ با این حال نگاهی به قوانین مصوب جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد با خلأ جدی قوانین حمایتی از زنان خانه‌دار مواجه هستیم. تنها حمایت موجود فراهم کردن امکان بیمه اجتماعی برای زنان خانه‌دار از طریق بیمه حرف و مشاغل آزاد پس از سال ۱۳۸۷ است. براساس این مصوبه زنان خانه‌دار کمتر از ۵۰ سال و بالای ۱۸ سال می‌توانند نسبت به تقاضای بیمه که شامل بازنشستگی، ازکارافتادگی و فوت می‌گردد اقدام کنند. سهم دولت در این بیمه ۲ درصد است. حق بیمه ماهانه در ماه ۳۱ روزه برای نرخ ۱۸ درصد و بدون درمان ۲۸۲ هزار تومان، برای نرخ ۱۴ درصد، ۲۱۹ هزار تومان و برای نرخ ۱۲ درصد، ۱۸۸ هزار تومان ماهانه است. با توجه به قابل توجه بودن رقم پرداختی از سوی زنان خانه‌دار و با توجه به نداشتن درآمد مشخص برای زنان خانه‌دار، استقبال از این بخشنامه چندان قابل توجه نبوده است.

وضعیت مطلوب: حمایت از زنان خانه‌دار

بند «ب» ماده (۱۰۳) قانون برنامه ششم توسعه مقرر می‌دارد که وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است در راستای سیاست‌های تحکیم خانواده ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون بررسی و طرح لازم برای «ایجاد بیمه اجتماعی زنان خانه‌دار حداقل دارای سه فرزند» را فراهم و جهت تصمیم‌گیری قانونی ارائه کند.

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه زنان خانه‌دار

- پیگیری لایحه بیمه اجتماعی زنان خانه‌دار،
- نظارت بر اجرای حکم ماده (۱۰۳) قانون برنامه ششم توسعه موضوع بیمه زنان خانه‌دار.

ز) ساختارهای حوزه زنان و خانواده

وضعیت موجود: نبود ساختار یکپارچه و فقدان نظارت بر ساختارهای موجود

رابطه دولت با نهاد خانواده، نوع حاکمیت در امور خانواده و تعیین حدود و ثغور آن، نوع و نحوه سیاستگذاری در این حیطة و ساختارهای مناسب آن از جمله مسائل مورد مناقشه دانشگاهیان و سیاستگذاران است. یکی از عرصه‌هایی که همواره مورد توجه بوده و تحولات متعددی را پس از انقلاب

تاکنون تجربه کرده است ساختارهای حوزه زنان و خانواده است. از شکل‌گیری شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده در سال ۱۳۶۷ و دفتر امور زنان در سال ۱۳۷۰ گرفته تا ستاد ملی زنان و خانواده در سال ۱۳۸۹ و ارتقای مرکز امور زنان و خانواده به معاونت امور زنان و خانواده از جمله این تحولات بوده است. لذا اصلاح ساختار سیاست‌گذاری و اجرایی حوزه زنان و خانواده از جمله مسائل مهمی است که طی سنوات اخیر همواره مورد توجه دغدغه‌مندان این حوزه قرار گرفته است. به نحوی که در این سال‌ها پیشنهادهای مختلفی چون تشکیل شورای عالی خانواده، وزارت خانواده، وزارت زنان و خانواده، وزارت امور جوانان و مانند آن مطرح شده است.

وضعیت مطلوب: تقویت ساختارهای حوزه زنان و خانواده

براساس ماده (۱۰۱) قانون برنامه ششم توسعه کلیه دستگاه‌های اجرایی موظفند به منظور تحقق اهداف مندرج در اصول دهم (۱۰)، بیستم (۲۰)، و بیست‌ویکم (۲۱) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله و سیاست‌های کلی برنامه ششم و سیاست‌های کلی خانواده مبنی بر تقویت نهاد خانواده و استیفای حقوق شرعی و قانونی زنان در همه عرصه‌ها و توجه به نقش سازنده آنان و نیز بهره‌مندی جامعه از سرمایه انسانی زنان در فرایند توسعه پایدار و متوازن با سازماندهی و تقویت جایگاه سازمانی امور زنان و خانواده در دستگاه نسبت به اعمال رویکرد عدالت جنسیتی بر مبنای اصول اسلامی در سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های خود و ارزیابی آثار و تصمیمات براساس شاخص‌های ابلاغی ستاد ملی زن و خانواده اقدام کند.

مقام معظم رهبری نیز در این سال‌ها مطالباتی را در این خصوص دنبال کرده‌اند که از جمله مهم‌ترین آنها ایجاد یک «مرکز مطالعاتی عالی» یا «تشکیل مرکز عالی فراقوه‌ای» زنان و خانواده است.

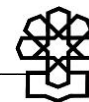
اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه ساختارهای حوزه زنان و خانواده

- نظارت مستقیم بر تدوین شرح وظایف مدون معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری و مشاوران امور بانوان در دستگاه‌های اجرایی و ایجاد سازوکارهایی برای نظارت بیشتر از طریق آیین‌نامه داخلی مجلس و اصلاح ساختارهای موجود.

ح) مشارکت اقتصادی و اشتغال زنان

وضعیت موجود: فشار دوگانه و مضاعف بر زنان شاغل

یکی از چالش‌های مهم جمهوری اسلامی ایران در حوزه زنان و خانواده، نحوه جهت‌گیری سیاست‌ها نسبت به اشتغال زنان است. به عبارتی می‌توان گفت از یک‌سو حضور زنان به‌عنوان نیمی از جمعیت بالقوه کشور در راستای رشد اقتصادی مهم دانسته می‌شود و از سوی دیگر شیوه حضور محل مناقشه است. جمهوری اسلامی در راستای استفاده از ظرفیت حضور زنان در عرصه اقتصادی نیازمند الگوی

جدیدی است که ضمن کاهش فشار دوگانه و مضاعف بر زنان شاغل به واسطه انجام مسئولیت همسری، مادری و خانه‌داری در کنار اشتغال منجر به کاهش ازدواج، فرزندآوری یا تعارضات زناشویی نشود. نرخ مشارکت اقتصادی زنان از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳ روند کاهشی داشته است، از سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸ رو به رشد بوده به گونه‌ای که در سال ۱۳۹۶، به ۱۶ درصد رسیده است. در حالی که نرخ مشارکت اقتصادی مردان از سال ۱۳۸۰ تا به امروز در بازه ۷۰-۶۰ درصد قرار داشته است.

علاوه بر این نرخ بیکاری زنان نیز در سال‌های اخیر قابل تأمل است. در سال ۱۳۹۶، نرخ بیکاری زنان بالای ۱۰ سال ۲۰ درصد گزارش شده این در حالی است که نرخ بیکاری مردان ۱۰ درصد گزارش شده است. علاوه بر این نرخ بیکاری زنان ۲۴-۱۵ سال ۴۴ درصد و نرخ بیکاری زنان ۲۹-۱۵ سال ۴۲ درصد گزارش شده است. نکته حائز اهمیت آنکه در سال ۱۳۹۶، ۵۳ درصد زنان شاغل در بخش خدمات مشغول به فعالیت هستند.

افزایش مطالبه اشتغال زنان به دلیل افزایش حضور زنان در دانشگاه‌ها و مقاطع تحصیلات تکمیلی، در کنار کمتر بودن امکان استخدام رسمی و آسیب‌های پیش روی اشتغال در فضاهای خصوصی از تبعیض در دستمزد گرفته تا عدم امکان استفاده از مرخصی زایمان و یا احتمال مزاحمت جنسی، سیاستگذاری مناسب در این حیطة را حائز اهمیت ساخته است.

وضعیت مطلوب: کاهش تعارضات و فشارهای نقشی زنان شاغل در راستای تحکیم نهاد خانواده

اگرچه قانونگذار با وضع قوانین متعدد از جمله فراهم کردن امکان مرخصی زایمان، ساعت شیردهی، کاهش ساعات کاری زنان شاغل از ۴۴ ساعت به ۳۶ ساعت و... تلاش کرده از زنان شاغل حمایت کند همچنان ضمانت اجرای بسیاری از این قوانین محل سؤال است به نحوی که بسیاری از دستگاه‌ها از اجرای مرخصی ۹ ماهه زایمان سر باز می‌زنند. علاوه بر این بخش خصوصی و بخش‌های تابع قانون کار نیز قانون کاهش ساعات کاری زنان شاغل را چندان اجرایی نمی‌سازند.

از سوی دیگر قانون خدمت نیمه‌وقت بانوان با هدف ایجاد تسهیلات برای مادران شاغل در اولین دوره مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۶۰/۹/۱۰ و قانون «اجرای قانون مربوط به خدمت نیمه‌وقت بانوان» در دومین دوره مجلس در تاریخ ۱۳۶۴/۱/۱۸ به تصویب رسید. مجلس دوره هشتم نیز در سال ۱۳۹۸ اقدام به اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون یاد شده کرد اما این قانون نیز به دلیل واگذاری تصمیم امکان استفاده از خدمت نیمه‌وقت به نظر بالاترین مقام دستگاه اجرایی و همچنین فقدان ضمانت اجرا با استقبال چندانی مواجه نمی‌شود. علاوه بر این اگرچه مجلس شورای اسلامی با تصویب قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی اقدام به ارائه الگویی در بهبود شاخص‌های اشتغال زنان کرده است اما همچنان چالش‌های اشتغال زنان به دلیل روشن نبودن سیاست نظام در حوزه اشتغال زنان پابرجا است.

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه اشتغال زنان

- تدوین الگوی اشتغال زنان با توجه به شاخص‌های فرهنگی، ارزشی جامعه.
- پیگیری و نظارت بر قانون حمایت از مشاغل خانگی.

ط) استیفای حقوق زنان و تأمین امنیت بانوان

وضعیت موجود: خلأ قانونی و فقدان ضمانت اجرایی در حوزه امنیت و کرامت زنان

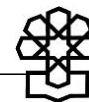
خشونت علیه زنان، یکی از موضوع‌هایی است که دهه‌های اخیر به‌عنوان یکی از چالش‌های این حوزه مطرح شده و مطالباتی نیز به‌واسطه افزایش آگاهی زنان پیرامون حقوق خود حول آن شکل گرفته است. طرح عنوان خشونت از دو دیدگاه متفاوت قابل بررسی است. یکی از نگاه فمینیست‌ها و با تعاریف گسترده از انواع خشونت‌ها و مطالبه رفع خشونت‌ها که این مطالبات اغلب با اصول خانواده و حقوق آن در قوانین مدنی و کیفری و ارزش‌های حاکم بر جامعه ما در تضاد است و دیدگاه دیگر که مطالبه مقام معظم رهبری پیرامون تأمین امنیت و کرامت زنان در خانواده است. آنچه در این زمینه حائز اهمیت است پیگیری رویکردی است که در آن ضمن حفظ حقوق و امنیت زنان، خانواده نیز مستحکم بماند.

بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد میزان شیوع نزاع و خشونت‌های فیزیکی بین زوجین در رتبه پایینی قرار دارد. طبق آمار پزشکی قانونی تعداد مراجعان زن به‌دلیل نزاع با همسر به مراکز پزشکی قانونی در کل کشور حدود ۰/۳ درصد از کل جمعیت زنان است، همچنین بررسی پیمایش ملی خشونت خانگی در سال ۱۳۸۲ و پیمایش ملی خانواده در سال ۱۳۹۸ نشان‌دهنده این نکته است که خشونت فیزیکی شیوع قابل توجهی را در مقایسه با سایر درگیری‌ها و معضلات خانواده دارا نیست. بنابراین آنچه در بررسی خشونت خانگی مهم است توجه به سوء معاشرت‌ها و رفتارهای نامناسب روانی و عاطفی بین زوجین است که حل عمده این امر نه در راهروهای دادگاه بلکه در تقویت مهارت‌های زندگی اعضای خانواده است.

ازسوی دیگر یکی از مشکلات فعلی قوانین مدنی حوزه زنان و خانواده نداشتن ضمانت اجرایی و کیفری برای حمایت از زنان است.

وضعیت مطلوب: ارتقای امنیت و کرامت زنان در محیط‌های خانه و اجتماع

در سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه و همچنین سند چشم‌انداز موضوع «استیفای حقوق شرعی و قانونی زنان» مورد توجه قرار گرفته است. رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز به‌کرات موضوع مظلومیت

زنان به‌ویژه در خانه و ضرورت حفظ کرامت زنان را مورد توجه قرار داده‌اند^۱ حمایت از امنیت روانی و جسمانی زن در خانه بخشی از مطالبات ایشان را در این زمینه تشکیل می‌دهد.

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه استیفای حقوق زنان و تأمین امنیت بانوان

- اصلاح قوانین مرتبط و پیگیری و اصلاح لایحه صیانت، کرامت و تأمین امنیت بانوان در برابر خشونت.

ی) حوزه فراغت و آموزش کودکان

وضع موجود: ضعف و فقدان یکپارچگی در حوزه فراغت و آموزش کودکان

براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، ۷ میلیون کودک یک تا ۵ سال و ۶ میلیون و ۳۰۰ کودک ۶ تا ۱۰ سال در کشور وجود دارد که برنامه‌ریزی برای آموزش غیررسمی و فراغت آنها به‌منظور جامعه‌پذیری بهتر آنها و شکل‌گیری شخصیتی مسئولیت‌پذیر و اجتماعی در آینده حائز اهمیت است.

به‌رغم اهمیت این امر از ۴۷ نهاد حوزه کودکان و نوجوان صرفاً «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان»، به برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های مرتبط با اوقات فراغت این گروه سنی به‌صورت مشخص می‌پردازد. این کانون با شرح وظایف گسترده زیرمجموعه آموزش و پرورش محسوب می‌شود و در سال‌های اخیر با چالش‌های متعددی از جمله عدم برنامه منسجم برای اوقات فراغت کودکان، فیلم و موسیقی کودکانه و... مواجه است. در ذیل اهداف کلان سند برنامه ششم توسعه (۱۳۹۹-۱۳۹۵) اهداف کمی متعددی مشخص شده است که یکی از آنها مربوط به تولید بازی‌های رایانه‌ای بومی در کشور است که تا سال آخر برنامه ششم بایستی رشد متوسط سالیانه ۲۰ درصد در میزان تولید بازی‌های رایانه‌ای صورت گیرد.

ازسوی دیگر با توجه به اینکه در حال حاضر موضوع آموزش کودکان در مهدکودک‌ها و پیش‌دبستانی‌ها به‌صورت غیردولتی در حال پیگیری است و این مسئله چالش‌های متعددی را در موضوع محتوای آموزش‌ها، کادر آموزشی و نظارت بر آنها فراهم ساخته است تعیین تکلیف در این زمینه حائز اهمیت است. علاوه بر این در بحث آموزش پیش‌دبستانی سازمان بهزیستی و وزارت آموزش و پرورش به‌صورت مجزا در این عرصه مشغول آموزش با محتوای متفاوتی هستند (بسته به اینکه پیش‌دبستانی در مدرسه مستقر شده باشد یا در مهدکودک) که این مسئله چالش‌ها و مسائل متعددی را برای خانواده‌ها به‌وجود آورده است. تعیین تکلیف نحوه سیاست‌گذاری و تعیین محتوای آموزشی پیش‌دبستانی‌ها نیز در این عرصه ضروری به نظر می‌رسد.

۱. ایشان در زمینه مظلومیت زنان در خانه به موضوع‌هایی چون ضرب و شتم زنان، بدرفتاری در خانه، عدم حسن رفتار و گفتار، استفاده از کلمات تحقیرآمیز علیه زن، قرار دادن زن در تنگنای اقتصادی، کم‌ارزش شمردن فعالیت خانهداری، به‌عنوان مصادیق بدرفتاری اشاره کرده‌اند.

وضعیت مطلوب: تقویت نهادهای سیاستگذار در راستای فراغت و آموزش کودکان

- بهبود و ارتقای ساختار تصمیم‌گیری در حوزه فراغت و آموزش کودکان.

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه آموزش و اوقات فراغت کودکان و نوجوانان

- نظارت بر عملکرد کانون پرورش فکری کودکان و نوجوان و پیگیری راهکارهای تقویت و اصلاح استراتژی و ساختار سازمانی آن

۴-۲. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی

الف) تعارض‌ها و ابهام‌های تنظیم‌گری محتوا در فضای مجازی

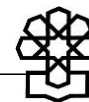
وضع موجود

رگولاتوری یا تنظیم‌گری از لوازم رویکردهای آزادی‌گرایانه به حوزه اقتصاد است. به این معنا که وقتی با اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی آزادسازی اقتصادی رخ دهد، لازم است حکومت به جای پرداختن به امر تصدی‌گری، اقدام به اتخاذ رویکردهای تنظیم‌گری کند. در کشور در حوزه آثاری که جنبه محتوایی دارند تا چند سال پیش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با رویکرد هدایت، حمایت و نظارت مأمور تنظیم‌گری بود؛ اما با اهمیت یافتن حوزه خدمات محتوایی و ارزش اقتصادی زیاد فعالیت فرهنگی در فضای مجازی اکنون تنظیم‌گری یا رگولاتوری محتوا تبدیل به یک موضوع چالش‌برانگیز برای حکمرانی بر عرصه فرهنگ شده است. در این وضعیت جدید پرسش اساسی این است که الگوی مطلوب تنظیم‌گری چیست؟ آیا کشور نیاز به نظام رگولاتوری متمرکز یا دست‌کم یکپارچه برای حوزه محتوا دارد و اگر دارد قواعد آن چیست و مسئولیت آن با کدام نهادهاست؟

همچنین یکی دیگر از مسائل این حوزه فقدان ساختار متناسب برای تصمیم‌گیری و نظارت بر محتوای فضای مجازی در مجلس شورای اسلامی است. در حال حاضر یک کمیته ذیل کمیسیون فرهنگی، موضوع‌های فضای مجازی را دنبال می‌کند در حالی که این جایگاه به دلیل ارتباط مسائل فضای مجازی با موضوع‌های سایر کمیسیون‌ها چندان قابل توجه نیست و نمی‌تواند به عمق مطالبات مردم و حاکمیت در موضوع‌های مرتبط بپردازد.

وضع مطلوب

به نظر می‌رسد با توجه به مسائل مبتلابه این حوزه مانند تنظیم‌گری و نظارت بر صوت و تصویر فراگیر، محتواهای گمراه‌کننده و جعلی استقرار شبکه ملی اطلاعات، صیانت از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی و ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی، ضروری است تصمیم‌گیری لازم در این خصوص صورت گیرد. به‌عنوان نمونه ظهور سکوها (پلتفرم‌های) چندمنظوره اقتصادی اجتماعی در سال‌های اخیر که یکی از وجوه کارکردی آنها رسانش محتوا و پیام است و این کارکرد با کارکردهای دیگر

درآمیخته است پدیده اجتماعی نوینی را ایجاد کرده که آثار حقوقی متعددی بر آن مترتب است و به گفته صاحب‌نظران حقوقی، کلیت آن فاقد حکم قانونی به‌خصوص در کشور است. همین موضوع سبب می‌شود که دادگاه‌ها در تعیین حدود وظایف این سامانه‌ها دچار سردرگمی و اختلاف‌نظر شوند. ازسوی دیگر در سالیان اخیر الگوهای متعددی در حوزه‌های فرهنگی رسانه‌ای در جهان برای مسئولیت این سکوها وضع شده که از آن جمله می‌توان به مقابله با اخبار جعلی اشاره کرد که البته کشور ما در این حوزه نیازمند تقنین است؛ به‌خصوص اینکه نحوه فعالیت سامانه‌های خارجی باید روشن شود.

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه تنظیم‌گری محتوا در فضای مجازی

طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی که با هدف تنظیم‌گری محتوا در فضای مجازی در مجلس دهم تدوین شده نمونه‌ای از این دست اقدامات است که باید تا تصویب نهایی دنبال شود (البته این موضوع ابعاد بسیار گسترده‌ای نظیر بحث رمز ارز، محرمانگی، مسئولیت‌های مدنی و غیره دارد که اینجا فقط کارکرد رسانه‌ای آن مدنظر است). در مورد ساختار مناسب در حوزه فضای مجازی در مجلس شورای اسلامی به نظر می‌رسد ضروری است با اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس کمیسیون مشترکی برای فضای مجازی تشکیل شود.

ب) مسائل مرتبط با اداره سازمان صدا و سیما

تغییر بنیادی که در بازنگری اصل (۱۷۵) قانون اساسی در سال ۱۳۶۸ روی داد، ایجاد می‌کرد قوانین و مقرراتی که براساس نظام اداره شورایی تصویب شده بودند، مورد بازنگری قرار گرفته و قوانین جدیدی در مورد وظایف و اختیارات رئیس سازمان و نحوه نظارت بر طرز کار و فعالیت آن تصویب شود. با وجود این هنوز تکلیف وظایف و اختیارات رئیس سازمان و نحوه اداره آن پس از اصلاح قانون اساسی معین نشده است. در این مدت، صرفاً در سال ۱۳۷۰ یک قانون درخصوص نحوه نظارت قوا بر سازمان تصویب شده است. البته تاکنون چندین طرح و پیش‌نویس قانونی در ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی برای تعیین تکلیف نحوه اداره سازمان به ثبت رسیده و بعضاً تا حد تصویب در کمیسیون‌های داخلی نیز پیش رفته است اما طرح‌های مزبور به‌دلیل مواجه شدن با ایرادهای متعدد حقوقی و فنی، به نتیجه نرسیده‌اند.

ج) حمایت از پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری

وضع موجود

در ایران قوانین متعدد و متشکته به موضوع مالکیت فکری آثار ادبی می‌پردازد، از جمله قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان (۱۳۴۸)، قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی (۱۳۵۲)، قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای (۱۳۷۹)، قانون تجارت الکترونیک (۱۳۸۲) و قانون جرائم رایانه‌ای (۱۳۸۸). وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تا سال ۱۳۸۶ برای حمایت از این آثار و اجرای قوانین عملکرد چندانی نداشته و پس از آن نیز اقداماتش نتوانسته چندان که باید تأثیرگذار باشد. تدوین لایحه جامع مالکیت ادبی و هنری که قصد ساماندهی این حوزه و سازگارسازی آن با قواعد بین‌المللی این عرصه را داشته از سال ۱۳۸۴ آغاز شده و در سال ۱۳۹۲، بالاخره به مجلس رسیده است و تا سال ۱۳۹۸ موادی از آن لایحه بررسی شده است.

وضع مطلوب

علاوه بر ضرورت تعیین تکلیف این لایحه با تأکید بر حمایت از پدیدآورندگان داخلی، موضوع الحاق به کنوانسیون برن و معاهده تریپس همچنان در ایران بلا تکلیف مانده که لازم است نظام، موضع روشنی متناسب با وضعیت کشور اتخاذ کند. همچنین در ماده (۹۲) قانون برنامه ششم موضوع‌های متعددی از جمله استقرار نظام صنفی بخش فرهنگ طرح شده که می‌بایست مدل حمایتی از پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری طراحی شود. بیمه بازنشستگی و از کارافتادگی و از همه مهم‌تر هویت صنفی و حرفه‌ای برای آنها شناسایی شده و در صورت لزوم قانونگذاری شود.

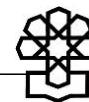
اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه حمایت از پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری

تعیین تکلیف قانون جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط

د) قوانین و مقررات حوزه تبلیغات بازرگانی

وضع موجود

مهم‌ترین قانون حوزه تبلیغات مصوب شورای انقلاب اسلامی (۱۳۵۸) است و حوزه تبلیغات را از طریق قانون‌های مجاز تبلیغاتی ساماندهی کرده است. همزمان قانون تجارت الکترونیک نیز وزارت بازرگانی (صمت فعلی) را مسئول ساماندهی تبلیغات فضای مجازی کرده است. سازمان صدا و سیما فارغ از این قوانین مشغول تبلیغات است و اعمال این قوانین بر اشکال متعدد تبلیغ در فضای مجازی چندان قابل اعمال نیست. به خصوص فعالیت تبلیغاتی سلبریتی‌ها و اینفلوئنسرها در فضای مجازی از این منظر دچار ابهام قانونی است.

وضع مطلوب

ضروری است ابتدا سیاست‌های نظام در خصوص تبلیغات روشن شود به‌عنوان نمونه مشخص شود که تبلیغات بیشتر یک امر تجاری است یا فرهنگی و رگولاتور آن باید وزارت فرهنگ باشد یا وزارت صمت؟ ضمن اینکه در این خصوص ضروری است ضمن بازنگری در قوانین موجود، قانون جامعی تهیه و تصویب شود.

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه تبلیغات بازرگانی

- بازنگری در قوانین حوزه تبلیغات بازرگانی

- تهیه قانون جامع تبلیغات بازرگانی^۱

ه) مسئله شخصیت حقوقی اماکن عبادی

وضع موجود

با فرض پذیرش تشخیص حقوقی برای مسجد - به‌عنوان مصداق بارز موقوفات در نظام حقوقی ایران - آثار تعیین شخص عمومی یا خصوصی بودن آنان بر چگونگی اداره و نظارت بر مسجد، بر کسی پوشیده نیست. به‌گونه‌ای که پاسخگویی بنیادین به بسیاری از پرسش‌ها و حل ریشه‌ای بسیاری از معضلات در حوزه حقوق فرهنگی مساجد، از جمله موانع فرهنگی ناظر بر مشارکت مردم در امر تأسیس مسجد یا حضور مردمی در نمازهای جماعت، معماری و آمایش سرزمینی مساجد، طراحی و تأسیس مساجد طراز اسلامی و نظایر آن، در گرو واکاوی ماهیت حقوقی مسجد است. چه اینکه، عمومی بودن شخصیت حقوقی مسجد؛ انتصابی بودن مدیران، برخورداری از امتیازات قانونی، استیلای قواعد حقوق عمومی و ورود دولت به عرصه تأسیس و اداره و نظارت بر آنها را می‌طلبد و در مقابل؛ چیرگی قواعد حقوق خصوصی، برابری و آزادی پیوستن و خروج داوطلبانه افراد، مداخله حداقلی دولت در کنار نظارت همگانی و مردمی، و اداره مردم‌سالارانه آنها به‌مثابه فضاهای عمومی موفق شهری، از آثار عملی شناسایی مسجد به‌عنوان اشخاص حقوقی حقوق خصوصی است. گفتنی است آنچه که مرز میان عمومی یا خصوصی بودن موقوفات عام را باریک و تعیین آن را دشوار می‌کند، پیچیدگی فهم «اموال و مشترکات عمومی»، عجین نبودن ذهن برخی حقوق‌دانان با مقوله «شخصیت حقوقی موقوفه»، تعدد و تکرار موقوف علیهم در بهره‌مندی از «خدمات عمومی» مسجد است.

۱. مرکز پژوهش‌های مجلس در حال تهیه پیش‌نویس قانونی مذکور است.

وضع مطلوب

مسائلی نظیر شناسایی جایگاه مسجد در گستره نظام حقوق فرهنگی ایران و واکاوی محدودیت‌های حاکم بر آن، مسئله‌یابی مقوله تأسیس و اداره مسجد در پهنه قوانین، مقررات و رویه‌های قضایی از دریچه حقوق فرهنگی و حقوق دینی، تعیین عمومی یا خصوصی بودن شخصیت حقوقی مسجد و قالب ثبتي آن و تبعاً مطالعه تأثیرات عملی این شناسایی از منظر «فضای عمومی» و «مداخله دولت» لازم است تا در نهایت با بررسی چالش‌ها و آسیب‌های افزایش سرحدات دخالت دولت، الگوی سیاستگذاری تقنینی مطلوب امر اداره و نظارت بر مسجد، منطبق با سیاست‌های کلی نظام مصوب مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، پیشنهاد شود.

اقدام‌های قابل پیگیری در مجلس یازدهم در حوزه تعیین شخصیت حقوقی اماکن عبادی

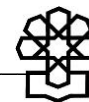
تحقق قانونگذاری مطلوب در حوزه مسجد و اماکن عبادی، نیازمند نگاهی جامع در تعیین تشخص حقوقی مساجد و موقوفات، عمومی یا خصوصی بودن شخصیت حقوقی مساجد، نظارت مردمی یا دولتی بر مساجد، حدود و ثغور دخالت دولت در تنظیم و مقررات‌گذاری در حوزه مساجد، استقلال تشکیلاتی، اداری و مالی این مکان مقدس، نحوه ثبت مساجد، میزان و نحوه مشارکت شهروندان و ده‌ها مورد دیگر است که همه موارد به اصلاح قوانین موجود و یا قانونگذاری جدید نیاز دارد.

۳-۴. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی

الف) ناهماهنگی و عدم تجانس بخش‌های مختلف وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع

دستی

طرح «تشکیل وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» با یک ماده و دو تبصره در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۶/۱/۲۹ اعلام وصول شد و در نهایت در ۱۳۹۸/۵/۱۵ مورد تأیید شورای محترم نگهبان قرار گرفت. بنابر تبصره «۲» ماده واحده قانون فوق دولت موظف است تغییرات در شرح وظایف وزارتخانه جدید را حداکثر ظرف مدت یک سال برای تصویب به مجلس شورای اسلامی ارسال کند. لکن موضوع محوری در بحث وزارتخانه موجود چالش‌های نهفته‌ای است که در بخش‌های مختلف این وزارتخانه در سابقه یک دهه ادغام سه حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری وجود داشته و دارد. این ناهماهنگی در سه بخش فوق موجب شده است که سازمان سابق و وزارتخانه فعلی نتواند به یک جمع‌بندی صحیح و درست و تدوین یک برنامه دقیق و قابل رصد در سه حوزه اصلی خود برسد. از این رو به نظر می‌رسد باید در تدوین شرح وظایف وزارتخانه جدید این امر به صورت علمی مورد بررسی قرار گرفته و وزارتخانه جدیدالتأسیس را از آشفتگی درون سازمانی نجات داد که در یک دهه گذشته با آن روبه‌رو بوده است.

ب) تخصیص نامتناسب منابع مالی و بودجه

بودجه‌ریزی در حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی با چالش‌های مختلفی روبه‌رو است. از یک طرف با وجود محدودیت‌های بودجه‌ای که وزارتخانه دارد امکان انجام وظایف ذاتی آن را دشوار کرده است و موجب گلایه همیشگی بخش‌های درگیر با این وزارتخانه شده است و از طرف دیگر نیز بودجه مصوب به وزارتخانه به صورت متوازن تخصیص نمی‌یابد. به‌عنوان مثال بیش از ۵۰ درصد بودجه وزارتخانه به حوزه میراث فرهنگی اختصاص یافته در حالی که بودجه حوزه صنایع دستی در حدود ۲۰ درصد است. از طرف دیگر با توجه به مجموعه فعالیت‌هایی که سایر دستگاه‌ها و نهادهای اجرایی در ارتباط با گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی انجام می‌دهند لزوم شفافیت و تغییر در ساختارهای بودجه‌ریزی کلان در این حوزه به یک الزام تبدیل شده است.

ج) ناهماهنگی و بخشی‌نگری میان ذی‌نفعان و ذی‌نقشان صنعت گردشگری

آنچه در حال حاضر در صنعت گردشگری کشور ملاحظه می‌شود تعدد مراکز تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز در حوزه گردشگری است. به صورتی که ما در بخش دولتی شاهد بخشی‌نگری، تداخل وظایف، موازی‌کاری، کیفیت نامناسب خدمات ارائه شده، گستردگی و پیچیدگی ساختارهای اجرایی و ... می‌باشیم. هرچند در این راستا دولت اقدام به تأسیس ستاد هماهنگی خدمات سفر (به‌ویژه برای ایام ازدحام سفر) کرده است لکن برون‌داد نهایی این ستاد نتوانسته است که انتظارات مدنظر از زنجیره خدمات گردشگری را مرتفع کند. از جمله مهم‌ترین پیامدهای این ناهماهنگی‌ها و ساختارهای موازی هدررفت منابع، وجود آیین‌نامه‌ها و بخش‌نامه‌های متفاوت، ایجاد مانع برای کسب و کارهای خرد و کلان حوزه گردشگری، نارضایتی عمومی از خدمات سفر و گردشگری در کشور، عدم دستیابی به شاخص‌های برنامه ششم توسعه و ... است.

۴-۴. حوزه تربیت بدنی

الف) وجود خلأهای حقوقی و قانونی در راستای توسعه و تعمیم ورزش همگانی

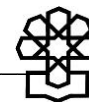
وضعیت موجود

میزان مشارکت مردم ایران در فعالیت‌های بدنی و ورزشی نسبت به میانگین جهانی بسیار پایین است، حدود ۴۸/۹ درصد مردم ایران هیچ‌گونه فعالیت بدنی و ورزشی و همچنین حدود ۶۶ درصد نیز فعالیت بدنی و ورزشی مؤثری ندارند. از سوی دیگر، توزیع جمعیتی افراد فعال و نیز چاق در استان‌های مختلف کشور روبه ناهمگونی دارد و کاملاً از حیث جغرافیایی متفاوت است که برنامه‌ریزی مبتنی بر آمایش سرزمینی را می‌طلبد. از حیث دامنه سنی، کم‌تحرك‌ترین افراد در بازه سنی ۲۵ تا ۴۵ سال

قرار دارند. مطابق داده‌های مرکز ملی آمار این مدت زمان فعالیت طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۴ به طور ثابت به میزان ۱۵ دقیقه برآورد شده بود با این حال در سال ۱۳۹۶ به ۲۷ دقیقه افزایش یافته است که می‌تواند ناشی از اثر مداخله حکم حمایتی قانون برنامه ششم توسعه پیش‌بینی شده از سوی مجلس شورای اسلامی، مبنی بر هزینه‌کرد بخشی از منابع حاصل از مالیات بر ارزش‌افزوده برای توسعه ورزش همگانی باشد. میزان ناچیز فعالیت بدنی و ورزشی ایرانیان زمانی نگران‌کننده‌تر می‌شود که آن را با میانگین زمان حضور روزانه افراد در شبکه‌های اجتماعی سال ۱۳۹۶ یعنی بیش از یک ساعت با پرداخت هزینه به‌مراتب بسیار کمتر مقایسه نماییم.

به‌علاوه رمز موفقیت ورزش در هر کشوری پشتیبانی مالی و اعمال نظارت مستمر در اجرای برنامه‌ها و سیاست‌های این حوزه است، بدون منابع مالی پایدار و شفافیت و نظارت در موارد مصرف در بخش ورزش، اجرای سیاست‌های توسعه ورزش با شکست مواجه خواهد شد. در ایران، ورزش همگانی از بودجه عمومی کشور ارتزاق می‌کند، از درآمدهای مالیاتی سهم دارد، از کمک خیرین نیز بهره‌مند است، از معافیت‌های مالیاتی برخوردار است، رسانه عمومی نیز از این بخش حمایت معنوی می‌کند و به ترویج و تعمیم این بخش می‌پردازد.

از سوی دیگر، موفقیت در ورزش قهرمانی در خلأ اتفاق نمی‌افتد و نیاز به یک بستر وسیع برای فعالیت، تربیت و پرورش نیروی انسانی ورزشی دارد. واقعیت این است که امروزه ورزش ایران فاقد یک نظام استعدادیابی مبتنی بر آمایش ورزش همگانی و قهرمانی است. برخی رشته‌های ورزشی و فدراسیون‌های مربوط براساس گرایش‌ها و سلائق فردی مسئولان ورزشی در کشور توسعه یافته‌اند و خود باعث ایجاد مسائل و چالش‌هایی برای مدیریت کارآمد و اثربخش موضوع شده است. در همین راستا، ارتباط ارگانیک نظام آموزش و پرورش و نظام آموزش عالی به‌عنوان منبع پرورش استعداد‌های ورزشی با نظام استعدادپروری ورزش کشور قطع بوده و متأسفانه هیچ سازوکاری برای استعدادیابی و استعدادپروری با رویکرد بین‌بخشی مشاهده نمی‌شود. ضمن اینکه سهم برنامه‌های ورزش همگانی در استعدادیابی نیز نامشخص و مبهم است و برنامه‌ای برای استفاده از ظرفیت بیش از ۲۵۰۰۰ باشگاه ورزشی عمومی و ۳۵۰۰۰ معلم ورزش در حوزه استعدادیابی ورزشی مشاهده نمی‌شود. مضافاً اینکه مطابق قانون اجازه تأسیس باشگاه ورزشی و ورزشگاه توسط مردم با نظارت دولت (مصوب ۱۳۶۹) با مجوز کمیسیون ماده (۵) وزارت ورزش و جوانان و ادارات تابعه تشکیل می‌شوند. این اماکن و مؤسسات ورزشی در اختیار باشگاه‌ها و یا به‌عنوان باشگاه محل فعالیت، به موجب ماده (۱۳۴) قانون مالیات‌های مستقیم از پرداخت مالیات معاف هستند، درحالی که مشمول مالیات بر ارزش‌افزوده می‌شوند (هرچند در آخرین گزارش کمیسیون اقتصادی از لایحه مالیات بر ارزش‌افزوده، فعالیت‌های ورزشی نیز در زمره خدمات معاف از مالیات بر ارزش‌افزوده قرار گرفته‌اند). نکته قابل تأمل اینکه هیچ

هدفمندی و وجه تمایز مشخصی بین رشته‌های فعالیتی از حیث سنخیت با فرهنگ ایرانی - اسلامی و اولویت ورزشی کشور (ورزش‌های پایه و پرمثال) برای شمولیت و برخورداری از این مشوق‌ها پیش‌بینی نشده است و لذا از این حیث تفاوتی بین رونق باشگاه‌های ورزشی بدنسازی با ورزش‌های رزمی یا ورزش‌های ملی لحاظ نشده است. یکی از مهم‌ترین منابع انسانی در حوزه ورزش که کمک بسیاری به توسعه ورزش کشور می‌کند مربیان ورزش هستند. اما خود این افراد برای آنکه تبدیل به مربیان کارا و اثربخش شوند نیاز به آموزش و ارتقای سطح کیفی دارند. در حال حاضر حدود ۳۰۰ هزار مربی فعال ورزشی در کشور وجود دارد که صرفاً براساس شرکت در یک یا چند دوره مربیگری، مجوز اشتغال ورزشی دریافت کرده‌اند و این در حالی است که مرجعی برای تأیید صلاحیت‌های حرفه‌ای، عمومی و اخلاقی آنها برای ارائه خدمات تخصصی و مطلوب به مردم وجود ندارد. مضافاً اینکه نظام بیمه‌ای، قراردادهای مالی و حقوقی و اشتغال ایشان از آن دست مسائلی است که به ضوابط حقوقی مشخص و مدون نیازمند است.

ازسوی دیگر، بدون تردید، وجود زیرساخت‌ها، اماکن و فضای مناسب و بهینه ورزشی و دسترسی آسان به آنها، سنگ بنای توسعه ورزش در همه ابعاد تربیتی و همگانی تا قهرمانی و حرفه‌ای است. میزان سرانه فضای ورزشی کشور حدود ۰/۶۵ مترمربع (یک گام بلند) است که ۰/۱۵ متر مربع آن را فضای سرپوشیده تشکیل داده است، ۰/۴۵ مترمربع متعلق به اماکن روباز است که حدود ۵۷ درصد از این رقم را زمین‌های خاکی تشکیل می‌دهند. کسر زمین‌های خاکی از کل نشان می‌دهد میزان سرانه فضای ورزشی کل کشور حدود ۰/۴ مترمربع (نیم گام) است.

وضعیت مطلوب

افزایش میزان مشارکت مردم در فعالیت‌ها و برنامه‌های ورزشی، وجود ساختار ورزشی هدفمند، منسجم و چابک، همکاری و هماهنگی دستگاه‌های اجرایی و پرهیز از جزیره‌ای عمل کردن، موازی‌کاری‌ها و تداخل وظایف و هدررفت منابع، در دسترس بودن و آسان بودن و ارزان بودن ورزش برای همگان، وجود زیرساخت‌های ورزشی مناسب، متناسب (ترجیحاً سرپوشیده) و با امکان دسترسی بهینه برای همه اقشار (پرهیز از ساخت اماکن ورزشی خارج از بافت شهری و روستایی) ایجاد ضوابط حقوقی و قانونی برای فعالیت مربیان ورزشی، رفع دغدغه‌ها و نگرانی‌های ایمنی، بهداشتی، سلامتی و اخلاقی محیط ورزشی، استقرار نظام تعرفه‌ای معین و مدون برای برنامه‌ها و فعالیت‌های ورزشی، نظارت مستمر بر فعالیت باشگاه‌های ورزشی خرد و کلان، هدفمند کردن معافیت‌های مالیاتی برای فعالیت‌ها و رشته‌های ورزشی در جهت رونق ورزش‌های پایه و سلامت‌محور (سیاستگذاری در نظام معافیت مالیاتی در ورزش باید به نحوی باشد که ورزش‌های دارای اولویت را شامل شود، از این رو ایجاد معافیت برای همه نوع فعالیت‌های ورزشی می‌تواند کارآمدی و اثربخشی ابزار مالیاتی در اداره مطلوب

امور را خدشه‌دار کند)، ایجاد تسهیلات مالی از محل صندوق توسعه ملی برای احداث اماکن ورزشی برای بخش غیردولتی.

اقدام‌ها

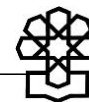
تدوین نسخه‌های سیاستی متناسب با چالش‌های موجود تا رفع موانع و بسترسازی و فرصت‌آفرینی برای توسعه و تعمیم ورزش همگانی (مصوب مجلس یا هیئت وزیران با استفاده از ظرفیت قانون اهداف و وظایف وزارت ورزش و جوانان).

ب) مدیریت ناکارآمد و ساختار نامتوازن ورزش قهرمانی کشور

وضعیت موجود

یکی از عارضه‌های موجود در ورزش کشور، چندپارگی و چندبارگی نهادهای تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر و نحوه اداره و انجام امور این نهادهای ورزشی است. به‌علاوه، گستردگی و بسط فدراسیون‌های ورزشی علی‌رغم کم بودن مخاطبان برخی از رشته‌ها و ناکارآمدی آن فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی تابعه و بعضاً فقدان ضوابط حقوقی و قانونی مدون، مشخص و شفاف در حوزه اداری و مالی با وجود حمایت‌های زیرساختی و بودجه‌ای وزارت ورزش و جوانان از جمله چالش‌های این بعد از ورزش است. قابل تأمل اینکه، بالاترین نهاد ورزش قهرمانی کشور یعنی کمیته ملی المپیک بیش از ۳۵ سال است بدون شرح اساسنامه مصوب نهادهای رسمی قانونگذاری کشور در حال فعالیت است. ناکارآمدی ساختار ورزش قهرمانی کشور با وجود بیش از ۵۰ فدراسیون و ۱۳ هزار هیئت ورزشی در اقصی نقاط کشور (به‌ازای هر دو باشگاه محلی یک هیئت ورزشی وجود دارد) و ناکارآمدی حمایت‌های مالی وزارت ورزش و جوانان ضرورت سامان‌بخشی این بعد از ورزش قهرمانی کشور را مشخص می‌کند.

به علاوه، ورزش کشور در شرایط کنونی بیشترین چالش‌ها را در حوزه بین‌الملل دارد. با توجه به مسائل و چالش‌های ورزشی بین‌المللی و اتخاذ رویکرد جنگ نرم در زمین ورزش، نفوذ نظام سلطه بر نهادهای مذکور به‌تبع آن موجب شد تا چالش‌هایی از جمله کم شدن اوزان المپیک رشته‌های مدال‌آور ایران، ایجاد تسهیلات و حمایت‌های مالی و حقوقی برای پناهنده‌های ورزشی و حضور مستقل آن ورزشکاران ذیل پرچم کمیته ملی المپیک برای حضور در مسابقات ورزشی مربوط، سلب امتیاز میزبانی مسابقات ورزشی، محکومیت، محرومیت و تعلیق اشخاص حقیقی و حقوقی ورزشی و تشدید تنش‌زایی برخی دول منطقه در این باره برای کشورمان به همراه داشته باشد. ازسوی دیگر، ضعف مدیریت ورزشی کشور در حمایت و هدایت و جذب و نگهداشت ورزشکاران ممتاز ملی و موضوع مهاجرت و ترک تابعیت برخی از آنها، همچنین ضعف عمده ضوابط حقوقی در عقد قراردادهای همکاری با مربیان و ورزشکاران خارجی و ضعف در ایجاد ارتباط بین‌المللی مؤثر باعث شده است تا بخشی از حقوق کشور و ملت در این

حوزه تضييع شود. لذا از اين حيث با ايجاد پيامدهای فرهنگي، اجتماعي و امنيتي موجب خسران مادی و معنوی کشور در عرصه‌های داخلی و خارجی شود.

وضعیت مطلوب

منطقی‌سازی اندازه ورزش کشور و حذف دستگاه‌های موازی و غیرضرور با تأکید بر بازارایی مأموریت و ساختارهای اداری و مالی کمیته ملی المپیک و فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی تابعه به گونه‌ای که ساختار ورزش کشور با هدف صرفه‌جویی در هزینه‌های مربوط و افزایش کارآمدی ورزش و شفافیت در تصمیم‌ها و اقدام‌های متخذه استقرار یابد. همچنین از جمله شرایط احراز صلاحیت اعضای هیئت اجرایی کمیته ملی المپیک و هیئت‌رئیس فدراسیون، عضویت در تیم‌های ملی رشته‌های ورزشی، تسلط به زبان انگلیسی و عربی، آشنایی به اصول حقوقی، سیاسی، فرهنگی و رسانه‌ای کشور (از طریق برگزاری آزمون) قید شود. با این هدف که در رأس کمیته ملی المپیک و فدراسیون‌های ورزشی کشور، اشخاص دارای صلاحیت‌های عمومی و شخصیت‌های شناخته شده ورزشی گمارده شوند.

اقدام‌ها

تصویب اساسنامه کمیته ملی المپیک توسط کمیسیون فرهنگی با استفاده از ظرفیت اصل (۸۵) قانون اساسی.

ج) اداره نامطلوب امور باشگاه‌های حرفه‌ای ورزش کشور

وضع موجود

باشگاه‌های ورزشی به‌عنوان مهم‌ترین نهاد توسعه و ترقی و تعالی ورزش قلمداد می‌شوند. اگرچه به لحاظ سلسله‌مراتب تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری، وزارت ورزش و جوانان و کمیته ملی المپیک به‌عنوان بالاترین و تأثیرگذارترین نهادهای ورزش شناخته می‌شوند و در لایه‌های بعدی نیز فدراسیون‌های ورزشی و ادارات کل ورزش و جوانان استان‌ها قدرت تأثیرگذاری دارند ولی در واقع باشگاه‌های ورزشی حرفه‌ای یکی از عناصر مهم وجودی ورزش هر کشور هستند.

در حال حاضر موضوع حرف و مشاغل ورزش حرفه‌ای و ضوابط بیمه‌ای و مالیاتی مشخص و مدونی در نظام حقوقی ورزش کشور وجود ندارد، برخی از باشگاه‌های حرفه‌ای به‌طور مستقیم به مؤسسه‌های دولتی وابسته‌اند، برخی نیز وابستگی‌هایی به شرکت‌های دولتی دارند؛ این در حالی است که به موجب حکم قانون برنامه پنجم و ششم توسعه، پرداخت هرگونه وجه از محل بودجه عمومی دولت برای این قبیل باشگاه‌ها ممنوع بوده، اما نحوه اداره امور آنها از حيث قواعد و ضوابط مدیریتی (موضوع شایسته‌گزینی، ثبات مدیریتی و پرهیز از سلیقه‌نگری) و مالی به‌ویژه ایجاد منابع درآمدی پایدار (پخش تلویزیونی مسابقات، حقوق مالکیت معنوی، برند، حامیان مالی و درآمدهای روز مسابقه) و نحوه

هزینه‌کرد (هدررفت منابع خاصه قراردادهای بازیکنان و مربیان) از حیث حقوقی دارای ابهام‌ها و خلأهای قانونی است. با این وجود قریب به ۱۵ سال است که برای واگذاری دو باشگاه استقلال و پرسپولیس از سوی مجلس و دولت، شیوه‌های مختلفی پیش‌بینی شده است که تاکنون به سرانجام نرسیده است. باید اذعان کرد که بدون فراهم شدن زیرساخت‌های درآمدزایی باشگاه‌ها و تعیین ضوابط حقوقی و قانونی نظام باشگاه‌داری موضوع واگذاری دو باشگاه ورزشی مذکور و حتی دیگر باشگاه‌های ورزشی موضوعه صرفاً رهاسازی آنها تلقی می‌شود و از این رو خصوصی‌سازی باشگاه‌های ورزشی بدون رفع موانع و مسائل مربوط ضامن موفقیت نخواهد بود.

وضع مطلوب

مدیریت مطلوب باشگاه‌های ورزشی حرفه‌ای کشور مستلزم تدوین، تصویب و استقرار ضوابط و نظام حقوقی مناسب تا رفع مسائل و چالش‌های فوق‌الذکر است. به علاوه، در حوزه ورزش حرفه‌ای، استقلال مالی باشگاه‌های حرفه‌ای در عین حال حفظ حاکمیت ملی و حاکمیت قانون و نیز پیش‌بینی ضوابط بیمه‌ای و شغلی برای ورزشکاران و نیز تعیین ضوابط حقوقی برای عقد قراردادها دارای اهمیت است. رشته‌های ورزشی دارای اولویت سرمایه‌گذاری به ورزش‌های پرطرفدار (فوتبال، والیبال، بسکتبال، هندبال)، ورزش‌های ملی و هویتی (کشتی، وزنه‌برداری، تکواندو، ورزش زورخانه‌ای و سنتی)، ورزش‌های پایه و پرمدال (شنا، ژیمناستیک، دومیدانی، تیراندازی، تیروکمان)، ورزش‌های استراتژیک (در هر دوره براساس شرایط کشور، ظرفیت‌ها و ملاحظات سیاستی) تعیین شوند. همچنین باشگاه‌های ورزشی خاص کودکان، زنان و معلولان در رشته‌های ورزشی فوق‌الذکر برای استفاده از مزایا و مشوق‌های مالیاتی و هدفمند کردن رشد و اشاعه ورزش در جامعه استقرار یابند.

اقدام‌ها

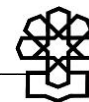
تصویب نظام باشگاه‌داری در کشور از سوی قانونگذار و به رسمیت شناختن ماهیت حقوقی باشگاه «ملی» (اعمال مدیریت مردم با نظارت و حمایت دولت).

۵. اولویت‌های کمیسیون فرهنگی

۱-۵. حوزه زنان و خانواده

الف) اولویت‌های تقنینی

به‌رغم تعدد مسائل حوزه زنان، خانواده و کودکان به‌نظر می‌رسد مجلس یازدهم بایستی دو مسئله مهم که در بین آحاد جامعه، جامعه نخبگانی و همچنین اسناد بالادستی مورد مطالبه است را در اولویت برنامه‌های خود قرار دهد:

۱. بازنگری و اصلاح قانون تسهیل ازدواج جوانان،

۲. تدوین قوانین و مشوق‌هایی در راستای افزایش نرخ باروری کل و مولید در کشور.

ب) اولویت‌های نظارتی

۱. نظارت بر اجرای قانون برنامه ششم توسعه در حوزه زنان خانه‌دار و زنان سرپرست خانوار

در بند «ت» ماده (۸۰) برنامه ششم توسعه بر ضرورت تهیه طرح جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار طبق قوانین و مصوبات شورای اجتماعی تا پایان اجرای قانون برنامه توسط ریاست‌جمهوری (معاونت امور زنان) با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سایر نهادهای ذی‌ربط و تأیید برنامه مذکور در هیئت وزیران و تصویب در مجلس شورای اسلامی تأکید شده است. اما هیئت دولت در تاریخ ۱۳۹۸/۲/۲۹ به پیشنهاد شماره ۲۸۷۹۵ مورخ ۱۳۹۷/۳/۸ معاونت امور زنان و خانواده اقدام به واگذاری مسئولیت تهیه، ابلاغ و نظارت بر برنامه جامع توانمندسازی زنان سرپرست خانوار به معاونت امور زنان و خانواده کرده که برخلاف نص برنامه ششم توسعه و ضرورت تصویب آن در مجلس است. پیگیری برنامه توانمندسازی زنان سرپرست خانوار در دولت و لزوم ارسال آن به مجلس برای تصویب قانونی باید در دستور کار نمایندگان محترم مجلس یازدهم قرار گیرد.

علاوه بر این بند «ب» ماده (۱۰۳) قانون برنامه ششم توسعه مقرر می‌دارد که وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است در راستای سیاست‌های تحکیم خانواده ظرف شش‌ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون طرح لازم برای «ایجاد بیمه اجتماعی زنان خانه‌دار حداقل دارای سه فرزند» را فراهم و جهت تصمیم‌گیری قانونی ارائه کند. با توجه به اینکه ۶۴ درصد جمعیت زنان کشور را زنان خانه‌دار تشکیل می‌دهند و بسیاری از این زنان فاقد هرگونه حمایت اجتماعی برای ایام بیماری و سالمندی هستند، پیگیری نحوه اجرای این موضوع و اعتبارات اختصاص یافته به آن حائز اهمیت است.

۲-۵. حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی

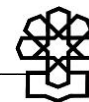
در مجموع با توجه به مسائل گفته شده به نظر می‌رسد دو چالش جدی که از اولویت بیشتری نسبت به سایر مسائل حوزه رسانه، هنر، فرهنگ عمومی و ارشاد اسلامی برای پیگیری در مجلس یازدهم برخوردارند، به اختصار به ترتیب ذیل می‌باشند:

۱. تصویب طرح ساماندهی و حمایت از پیام‌رسان‌های اجتماعی

توسعه فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی و به‌خصوص پیام‌رسان‌های اجتماعی و سرعت تغییرات و تحولات مرتبط با آن، موجب ایجاد خلأ قانونی در این حوزه شده است. از یکسو لزوم حمایت از تولیدات داخلی و صیانت از حقوق کاربران که به دلیل تأخر و فقدان قانونی در معرض آسیب و نقض شدید قرار دارد و از سوی دیگر تأثیرات مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و امنیتی

پیام‌رسان‌های اجتماعی به‌عنوان یک زیرساخت نرم‌افزاری، ارائه مداخله قانونی در قالب طرح صیانت از حقوق کاربران در فضای مجازی و ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی با هدف حمایت از حقوق کاربران و نیز اعمال حاکمیت بر این بستر را ضروری ساخته است. در این زمینه مهم‌ترین چالش‌ها و خلأهای مرتبط با موضوع پیام‌رسان‌های اجتماعی استخراج شده است که به‌اختصار عبارتند از:

- ناکارآمدی و نقص ضوابط راه‌اندازی پیام‌رسان‌های اجتماعی،
 - ضعف سازوکارهای حفاظت از داده‌های شخصی،
 - ابهام در متولی اصلی امنیت فضای سایبر،
 - خلأ قانونی در سازوکارهای فعالیت‌های اقتصادی و مالی پیام‌رسان‌ها،
 - خلأ قانونی برای اجرایی شدن سیاست‌های مرتبط با شبکه ملی،
 - اثربخشی اندک سازوکارهای حمایت از تولید و توزیع محتوا و نظارت بر آن،
 - نامشخص بودن ضوابط و مسئولیت نهادها و دستگاه‌های مختلف برای کاهش و کنترل آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی فضای مجازی،
 - نامشخص بودن ضوابط و مسئولیت مدنی فعالیت‌های رسانه‌ای گروه‌های مرجع اجتماعی،
 - خلأ قانونی مبنی بر صیانت از کودکان و نوجوانان در فضای مجازی و مقابله با اخبار جعلی.
- بر این اساس، پیشنهاد می‌شود طرح ساماندهی پیام‌رسان‌های اجتماعی در قالب پیش‌نویس پیشنهادی مرکز پژوهش‌های مجلس با هدف رفع نقاط ضعف و خلأهای قانونی این حوزه که در کمیسیون فرهنگی در دست بررسی است، به تصویب برسد. از این منظر برخی رویکردهای پیش‌نویس مزبور عبارتند از:
- تفکیک میان پیام‌رسان داخلی و خارجی، امکان‌های سیاستی جدیدی برای ساماندهی و کنترل پیام‌رسان خارجی و حمایت از پیام‌رسان داخلی را فراهم می‌کند،
 - ایجاد نهاد تنظیم هیئت ساماندهی و نظارت بر پیام‌رسان‌ها، به‌منظور تسهیل و سرعت بخشیدن به فعالیت‌های پیام‌رسان‌ها،
 - ایجاد نهاد تنظیم‌گر با صلاحیت‌های مشخص و اعضای مرتبط ضروری است،
 - شورای عالی امنیت ملی، نهاد تصمیم‌گیر درباره مرزبانی دیجیتال مقرر گردد،
 - طراحی نظام مسئولیت برای صیانت از حقوق کاربران،
 - ایجاد صندوق حمایت از تولید محتوا و پیام‌رسان داخلی،
 - حمایت از پیام‌رسان داخلی برای ارائه خدمات ارزان، با سرعت بالا و ایمن به کاربران.

۲. تصویب طرح اداره و نظارت بر سازمان صدا و سیما

طرح اداره و نظارت بر صدا و سیما از مجلس ششم تاکنون در دستور بررسی قرار گرفته و هیچگاه به تصویب و تأیید نهایی نرسیده است. با این حال نظر به تأکید اصل (۱۷۵) قانون اساسی که تعیین «خطمشی و ترتیب اداره سازمان و نظارت بر آن» را برعهده قانون نهاده است، اصطلاحاً این مهم از صلاحیت‌های تکلیفی قانونگذار است. بنابراین، در دو دهه گذشته پیش‌نویس‌های مختلفی درباره «اداره صدا و سیما» تدوین شده که برخی از این پیش‌نویس‌ها همچون طرح «اداره سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی» به‌رغم پیگیری نمایندگان محترم، از مجلس ششم تا مجلس دهم پس از طی مراحل بررسی به تصویب و ابلاغ نهایی قانون نرسیده است. در این زمینه مهم‌ترین چالش‌ها و خلأهای مرتبط با اداره و نظارت بر سازمان صدا و سیما استخراج شده است که به‌اختصار عبارتند از:

- تمرکز سیاستگذاری، مدیریت و نظارت،
- نبود حدود محتوایی،
- خلط کارویژه‌های رادیو و تلویزیون عمومی و تجاری،
- فقدان تنظیم‌کننده‌های موضوعی (موضوع‌هایی نظیر کودکان و یا تبلیغات بازرگانی)،
- ابهام در پاسخگویی،
- ناکارآمدی شورای نظارت،
- ابهام در تأمین بودجه و منابع مالی،
- حجیم شدن فعالیت‌های فرعی سازمان و غلبه آنها بر مأموریت‌های اصلی،
- تشتت و ابهام قوانین حاکم بر صدا و سیما.

بنابراین داشتن نظام قانونی مبتنی بر اصل یکصدو هفتاد و پنجم قانون اساسی و مطالبات رهبری برای اداره و نظارت بر عملکرد سازمان صدا و سیما ضروری است.

۳. اصلاح ساختار کمیسیون برای موضوع فضای مجازی

یکی از مسائل حوزه فضای مجازی فقدان ساختار متناسب برای تصمیم‌گیری و نظارت بر محتوای این فضا در مجلس شورای اسلامی است. در حال حاضر یک کمیته ذیل کمیسیون فرهنگی موضوع‌های فضای مجازی را دنبال می‌کند درحالی‌که این جایگاه به این دلیل که مسائل فضای مجازی با مأموریت‌های کمیسیون‌های دیگر مرتبط است، چندان قابل توجه نیست و نمی‌تواند به عمق مطالبات مردم و حاکمیت در موضوع‌های مرتبط بپردازد. در مورد ساختار مناسب در حوزه فضای مجازی در مجلس شورای اسلامی به نظر می‌رسد ضروری است با اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس کمیسیون مشترکی برای فضای مجازی تشکیل شود.

۳-۵. حوزه گردشگری، میراث فرهنگی و صنایع دستی

معیارهای تعیین اولویت‌ها در این حوزه عبارتند از:

- بند «۵۰» سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه،
- بند «۵۱» سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه،
- سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری،
- قانون برنامه ششم توسعه.

الف) اولویت تقنینی

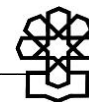
۱. بررسی اهداف و وظایف وزارتخانه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

قانون «تشکیل وزارت میراث فرهنگی و گردشگری و صنایع دستی» در مورخ ۱۳۹۸/۵/۱۵ مورد تأیید شورای محترم نگهبان قرار گرفته است. بنابر تبصره «۲» ماده واحده قانون فوق دولت موظف است تغییرات در شرح وظایف وزارتخانه جدید را حداکثر ظرف مدت یک سال برای تصویب به مجلس شورای اسلامی ارسال کند.

اهداف و وظایف وزارت باید به گونه‌ای تدوین شود که ضمن توسعه متوازن همه ظرفیت‌های گردشگری کشور و تسهیل دسترسی و آسان کردن سفر و گردشگری برای آحاد ملت، به رفع نیازهای اساسی صنعت گردشگری، میراث فرهنگی و تاریخی و صنایع دستی منجر شود.

چارچوب کلی قانون اهداف و وظایف وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی باید به گونه‌ای تنظیم شود که منطبق بر سیاست‌ها، تکالیف و اسناد بالادستی کشور باشد و موجب توسعه گردشگری کشور، مشارکت عمومی و رفع نیازهای اساسی جامعه ایرانی در حوزه سفر و فراغت و حمایت از توسعه صنایع دستی و میراث فرهنگی کشور شود. برخی از الزامات ملحوظ در اسناد بالادستی مرتبط با ساختار و مأموریت‌های میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی عبارتند از:

- ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیرضرور،
- حمایت از مالکیت بخش خصوصی مشروط بر عدم ایجاد زیان به جامعه،
- ایجاد امکانات عادلانه برای همگانی کردن سفر،
- تأمین تسهیلات و امکانات لازم برای مسافرت و گردش خانواده ایرانی،
- حمایت از گردشگری و صنایع دستی برای بسترسازی و ساماندهی اشتغال،
- بهبود محیط کسب و کار،
- توسعه سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری و صنایع دستی کشور،
- و در نهایت طراحی سازوکارهای مطلوب برای حفاظت و صیانت از آثار تاریخی و فرهنگی (اعم از ملموس و ناملموس).

ب) اولویت‌های نظارتی

۱. نظارت مستمر بر اجرای قانون «حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی»

کمتر کشوری را در جهان می‌توان یافت که نظیر کشورمان از نظر پراکنش صنایع دستی در نقاط مختلف کشور، تنوع صنایع دستی (بیش از ۲۰۰ رشته) و نیز انعکاس غنای فرهنگی در صنایع دستی قابل مقایسه باشد. ایران با ثبت ۱۱ شهر و ۳ روستای جهانی، با مجموع ۱۴ عنوان شهر و روستای جهانی صنایع دستی، مقام نخست را در میان کشورهای جهان دارد که حاکی از پذیرش این واقعیت در جهان است که صنایع دستی ایران یکی از ظرفیت‌های مغفول در حوزه پیشرفت کشور است. حفظ، تقویت و حمایت از صنایع دستی کشور هم به‌دلیل پیامدهای ارزشمند اقتصادی بعضاً غیرقابل مقایسه با دیگر مشاغل واجد اهمیت است و هم به‌دلیل انعکاس ارزش‌های فرهنگی کشور سزاوار توجه است. از آنجاکه در این زمینه خلأ قانونی وجود داشت، تصویب قوانینی که بتواند زمینه حفظ و تقویت صنایع دستی کشورمان را فراهم آورد، ضروری به نظر می‌رسید. در این راستا طرح «حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی» در تاریخ ۱۳۹۵/۵/۲ در مجلس دهم مطرح و در نهایت در تاریخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۸ به تأیید شورای نگهبان رسید تا بدین‌صورت این حوزه از ظرفیت‌های کشور مورد توجه بیشتر قرار گیرد.

اجرای شدن قانون مصوب مذکور می‌تواند گام مهمی در جهت تقویت بنیان‌های این هنر-صنعت بوده و رافع بسیاری از چالش‌ها و مسائلی باشد که هم‌اکنون مانع از قوه به فعل درآمدن این بخش از ظرفیت‌های کشور است. در واقع می‌توان گفت قانون مذکور به‌عنوان مهم‌ترین قوانین در این بخش تلقی می‌شود و موارد مطروحه در آن ناظر بر برطرف کردن چالش‌های واقعی صنایع دستی در کشور است که اجرای درست آن زمینه‌ساز بهبود و پیشرفت این حوزه خواهد بود.

۲. نظارت دقیق بر نحوه اجرایی شدن «قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی- فرهنگی»

حمایت از بافت‌ها و بناهای تاریخی به‌عنوان میراث ارزشمند فرهنگی کشور و همچنین مالکان و بهره‌برداران آنها یکی از دغدغه‌هایی بوده است که در دو دوره مجلس نهم و دهم طرح موضوع شده و نهایتاً در ۱۳۹۸/۴/۱۲ به‌عنوان «قانون حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی» مورد تأیید شورای محترم نگهبان قرار گرفت. این قانون می‌تواند راهگشای بسیاری از مسائلی باشد که هم‌اکنون میراث فرهنگی و تاریخی کشور با آن مواجه است.

با اجرایی شدن این قانون میراث فرهنگی و تاریخی کشور به‌ویژه بافت‌های تاریخی می‌توانند شرایط و وضعیت بهتری به‌دست آورند از جمله مهم‌ترین مفاد این قانون پیش‌بینی سازوکار تعیین‌کننده محدوده و حریم آثار و ابنیه تاریخی- فرهنگی، توجه به طرح‌های ویژه حفاظت و احیای بافت‌های تاریخی- فرهنگی، تقسیم کار متولیان، ذی‌نفعان و ذی‌ربطان میراث فرهنگی کشور، پیش‌بینی تسهیلات بانکی

برای مرمت و احیای بافت‌های مذکور، ایجاد سازوکار برای حل تعارض منافع مربوط به کمیسیون موضوع ماده (۹۹) و (۱۰۰) قانون شهرداری‌ها، تهیه فهرست آثار و بناهای واجد ارزش در فهرست آثار ملی و اعلام عمومی آنها، توجه به بیمه شدن آثار و بناهای تاریخی و ... است.

۳. پیشنهاد ساختار کمیسیون

پیشنهاد می‌شود عبارت «میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» پس از عبارت «و خانواده» به ماده (۵۶) آیین‌نامه داخلی الحاق شود و کمیته تخصصی برای موضوع‌های مرتبط با وزارتخانه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل کمیسیون فرهنگی ایجاد شود.

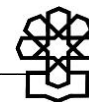
۴-۵. حوزه تربیت بدنی

الف) تقنینی

تصویب قانون نظام باشگاه‌داری ایران - در هر دو سطح باشگاه‌داری حرفه‌ای و سطح خرد یا محله‌محور) به‌گونه‌ای که نظام شغلی و بیمه‌ای (مستمری و بازنشستگی)، بیمه پایه سلامت و تکمیلی برای منابع انسانی شاغل در ورزش حرفه‌ای (شامل ورزشکاران، مربیان، کارکنان، مدیران و سایر عوامل اجرایی مربوط در باشگاه‌ها)، نحوه تأمین منابع مالی، حمایت از توسعه و تعمیم ورزش همگانی، حمایت و تقویت دیپلماسی ورزشی، ضوابط حقوقی قراردادهای ورزشی، تبعیت نهادهای ورزش قهرمانی از قوانین عام کشور و نحوه اعمال حکمرانی قانون جمهوری اسلامی ایران، ساختار و اندازه ورزش کشور، نحوه اعمال نظارت حاکمیتی بر عملکرد نهادهای ورزشی مذکور و حمایت از آنها از جمله خلأهای قانونی حوزه ورزش کشور است که مورد توجه قرار گیرد.

ب) نظارتی

نظارت بر نحوه هزینه‌کرد اعتبارات ۰/۲۷ درصد از مالیات بر ارزش‌افزوده سهم ورزش، نظارت بر نحوه هزینه‌کرد اعتبارات کمیته ملی المپیک و کمک‌های وزارت ورزش و جوانان به فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی (بیش از ۶۰ درصد بودجه این وزارتخانه در قالب کمک به نهادهای ورزشی مذکور پرداخت می‌شود).

جدول ۶. مسائل، اولویت‌ها و راهکارهای حوزه تربیت بدنی

مسائل	اولویت مجلس یازدهم	رویکردها و راهکارها
<p>۱. وجود خلأهای حقوقی و قانونی در راستای توسعه و تعمیم ورزش همگانی</p> <p>۲. مدیریت ناکارآمد و ساختار نامتوازن ورزش قهرمانی کشور</p> <p>۳. اداره نامطلوب امور باشگاه‌های ورزشی حرفه‌ای کشور</p>	<p>تقنینی</p> <p>- تصویب قانون نظام باشگاه‌داری ایران</p> <p>- تصویب اساسنامه کمیته ملی المپیک</p> <p>نظارتی</p> <p>- نظارت بر هزینه‌کرد اعتبارات ۲۷ صدم درصد مالیات بر ارزش‌افزوده سهم ورزش</p> <p>- نظارت بر عملکرد کمیته ملی المپیک و فدراسیون‌های ورزشی</p> <p>- نظارت بر حمایت‌ها و کمک‌های مالی وزارت ورزش و جوانان</p>	<p>- اصلاح نظام معافیت‌های مالیاتی در ورزش</p> <p>- به رسمیت شناختن ماهیت حقوقی باشگاه «ملی» (اعمال مدیریت مردم با نظارت و حمایت دولت)</p> <p>- تعیین ضوابط حقوقی قراردادهای حرفه‌ای و بیمه‌ای ورزشکاران</p> <p>- تعیین ضوابط حقوقی قراردادهای همکاری با مربیان و ورزشکاران خارجی</p> <p>- اصلاح ساختار ورزش و کوچک‌سازی و منطقی‌سازی اندازه ورزش کشور</p> <p>- اصلاح شرایط احراز مسئولان نهادهای ورزشی کشور</p> <p>- حمایت از کسب‌وکارها و تولیدات ورزشی</p>

ج) نکته مهم درباره ساختار کمیسیون

اصلاح ساختار کمیته‌های کمیسیون فرهنگی به شرح ذیل دسته‌بندی شوند:

۱. فرهنگ عمومی، دین، تبلیغ و ارشاد اسلامی
۲. رسانه و فضای مجازی
۳. ورزش و گردشگری
۴. خانواده، زنان و جوانان

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۷۰۷۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: ۱۲. کمیسیون فرهنگی؛ وظایف، اختیارات و اولویتهای پیشنهادی

نام دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ

تهیه و تدوین کنندگان: آسیه ارحامی، سیدعلی محسنیان، رضا مستمع، مهدی مرادی،

شهاب طلایی شکری، اسماعیل نوده فراهانی

همکاران: اکرم باجلان، ریحانه رحمانی‌پور، نگار کریم‌پور، سمیه خزایی و زهرا نصیری

ناظران علمی: صادق ستاری‌فرد، سینا کلهر

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۳/۱